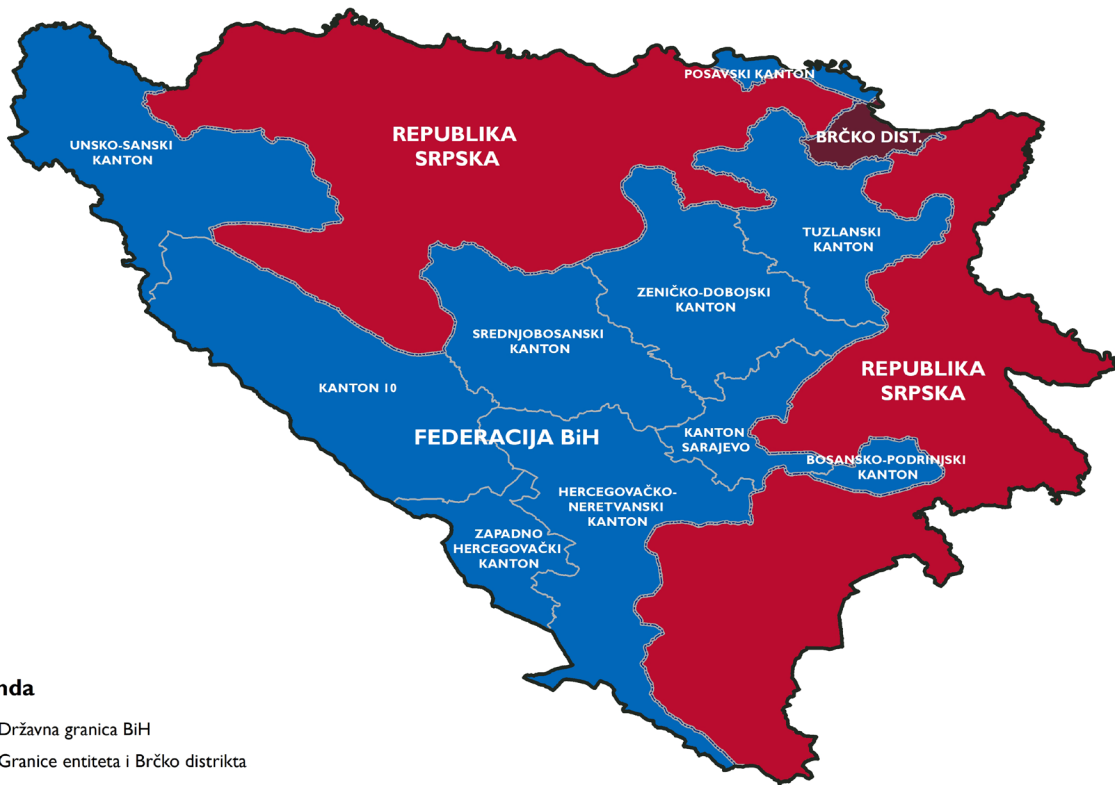

ADMINISTRATIVNA MAPA BOSNE I HERCEGOVINE

Legenda

- Državna granica BiH
- Granice entiteta i Brčko distrikta
- Granice kantona

Razmjera: 1:1.300.000

SADRŽAJ

I. KRATAK PREGLED	6
a. Cilj Strategije za razvoj i saradnju sa BiH (SRSBiH)	
b. Put ka samodovoljnosti (PKS): Posvećenost i kapacitet	
c. Strateški programski izbori	
d. Okvirni rezultati	
II. KONTEKST ZEMLJE.....	9
a. Značajni faktori	
b. Prioriteti vlasti u BiH	
c. Izazovi	
d. Najvažniji dijelovi Mape puta SRSBiH	
e. Tranzicija sa pomoći USAID-a	
III. STRATEŠKI PRISTUP	14
a. Redefinisanje odnosa USAID-a (RO) sa BiH vlastima	
b. Koordinacija sa EU i ostalim donatorima	
c. Uloga građana, civilnog društva i medija	
d. Drugi modaliteti USAID-a	
Angažovanje privatnog sektora	
Finansiranje samodovoljnosti (FS)	
e. Modificirani pristup USAID-a/BiH	
IV. NARATIV OKVIRNIH REZULTATA	18
a. Izjava o cilju i narativ	
b. Izjave o razvojnom cilju (RC) i narativi	
RC1: Snažnija odgovornost vlasti prema građanima	
RC2: Poboľšani socijalno-ekonomski uslovi	
c. Izjava o središnjim rezultatima (SR) i narativi	
V. MONITORING, EVALUACIJA I UČENJE	30
VI. BUDUĆNOST	31
VII. ANEKS	33

AKRONIMI / SKRAĆENICE

BiH	Bosna i Hercegovina
C-TIP	Borba protiv trgovine ljudima (TLJ)
SRSBiH	Strategija za razvoj i saradnju sa BiH
SUP	Saradnja, učenje i prilagođavanje
OCD	Organizacija civilnog društva
DFC	Američka korporacija za međunarodni finansijski razvoj
RIR	Razvojne informacione solucije
RC	Razvojni cilj
DMS	Dejtonski mirovni sporazum
PKP	Procjena kvalitete podataka
MDP	Mobilizacija domaćih prihoda
E&E	Evropa i Evroazija
EK	Evropska komisija
Mišljenje EK	Mišljenje Evropske komisije o zahtjevu BiH za članstvo u EU
EDMM	Evropska demokratska mreža mladih
POPI	Povoljno okruženje za privatne investicije
EnZ	Energetska zajednica
ERP	Program ekonomskih reformi
EU	Evropska unija
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine (jedan od dva bh. entiteta)
FFT	Funkcionalna finansijska tržišta
FS	Finansiranje samodovoljnosti
FTO	Fiskalna transparentnost i odgovornost
RZN	Rodno zasnovano nasilje
BDP	Bruto domaći proizvod
IKT	Informaciono-komunikacione tehnologije
MOR	Međunarodna organizacija rada
MMF	Međunarodni monetarni fond
INL	Ured Stejt Department-a za borbu protiv međunarodne trgovine drogom i provođenje zakona
SR	Središnji rezultat
PKS	Put ka samodovoljnosti
LGBTI	Lezbijke, gejevi, biseksualci, transrodne i interseksualne osobe
MEU	Monitoring, evaluacija i učenje
Misija	Misija USAID-a u Bosni i Hercegovini
NVO	Nevladina organizacija
NPI	Nove partnerske inicijative
NNP	Novi i nedovoljno iskorišteni partneri
OECD	Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj
OHR	Ured visokog predstavnika za BiH
UJF	Upravljanje javnim finansijama
PUU	Plan upravljanja učinkom
APS	Angažovanje privatnog sektora
RS	Republika Srpska (jedan od dva bh. entiteta)

MSP	Mala i srednja preduzeća
Sub-SR	Sub-središnji rezultat
TIP	Trgovina ljudima (TLJ)
UN	Ujedinjene nacije
UNDP	Razvojni program Ujedinjenih nacija
USAID/BiH	Misija USAID-a u Bosni i Hercegovini

I. KRATAK PREGLED

Cilj USAID-a u Strategiji za razvoj i saradnju sa Bosnom i Hercegovinom za 2020.-2025. god. je:

Građani BiH drže svoje vlasti odgovornim, sudjeluju u robusnoj, legitimnoj ekonomiji i vrednuju i promovišu inkluzivno društvo.

Tokom perioda od pet godina, misija USAID-a u BiH očekuje da će se civilno društvo preusmjeriti na izgradnju svoje baze i povećanje aktivne uloge muškaraca i žena, mladih i članova marginaliziranih grupa u zajednicama i političkom životu. Kao rezultat toga, sve veći broj predvodnika reformi u vlasti će ostvariti opipljiv napredak u reformama potrebnim za dalje euroatlantske integracije BiH. Jedan od vidljivih aspekata tog napretka će biti povratak BiH na nivo I Nadzorne liste praćenja u izvještaju američkog State Department-a o trgovini ljudima (TLJ). Pripadnici dijaspore će biti vidljivi ne samo u biznisu, već i u inicijativama za razvoj zajednice i filantropskim poduhvatima. Kao rezultat našeg partnerstva sa Američkom korporacijom za međunarodni finansijski razvoj, veći pristup transparentnom finansiranju će biti vidljiv kroz povećan ekonomski rast. Svi ovi napori početi će stvarati nove centre moći koji se mogu natjecati s ukorijenjenim korumpiranim interesima.

Put BiH ka samodovoljnosti: Posvećenost i kapacitet

Putem svih svojih aktivnosti tokom petogodišnjeg perioda, USAID/BiH ima za cilj podsticanje i poboljšanje *Posvećenosti i kapaciteta BiH* na njenom putu ka samodovoljnosti, prema Mapi puta USAID-ove Strategije za razvoj i saradnju sa BiH¹. UUSAID definiše samodovoljnost kao sposobnost planiranja, finansiranja i primjene rješenja za izazove lokalnog razvoja, kao i posvećenost da se to efikasno provede, uključujući i odgovornost.

BiH je zemlja sa višim srednjim dohotkom čiji ukupni rezultati za upravljanje vlastitim razvojem ukazuju na nizak stepen *Posvećenosti* i natprosječni stepen *Kapaciteta*. Međutim, kretanja u mnogim pod-dimenzijama ove dvije glavne kategorije je očito iza najhitnijeg pitanja u zemlji: depopulacije. Ova pojava je već uticala na postojeće kapacitete BiH i prijeti da spriječi zahtijevanje hitno potrebnog poboljšanja posvećenosti vlasti.

Loš rezultat BiH po pitanju *Posvećenosti* samodovoljnosti obilježava opadanje *Otvorenog i odgovornog upravljanja*, trom Inkluzivni razvoj i slaba Ekonomska politika. Najveća promjena je pad u *Otvorenom upravljanju*. Iako postoji adekvatan formalni okvir za otvoreno upravljanje, on nije u potpunosti funkcionalan i ne osigurava učešće građana i pristup informacijama.

Ocjena za *Poslovno i investicijsko okruženje* u BiH ostala je niska i nepromijenjena, što sprečava procvat ekonomije zemlje. U pod-dimenziji Inkluzivni razvoj, rezultat za jednakost socijalnih grupa značajno je opao u proteklih pet godina, dok se rezultat za *Ekonomske rodne raskorak* blago popravio. Rodna nejednakost i dalje postoji u socijalnoj, političkoj i ekonomskoj areni BiH, a žene su politički nedovoljno zastupljene i ekonomski ovisne o muškarcima.

¹USAID Journey to Self-Reliance Country Roadmap for BiH

Samo je jedna trećina žena aktivna u oblasti radne snage, dok je nedavni porast stope zaposlenosti žena više posljedica iseljavanja i pada stope radno sposobnog stanovništva i radne snage, nego povećanja broja radnih mjesta.

U okviru dimenzije *Kapacitet*, BiH je postigla najnižu ocjenu za *Učinkovitost vlasti*. Zapravo, ocjena BiH za uspješnost u javnom sektoru jedna je od najgorih na svijetu. BiH je tri godine zaredom stavljena na nivo 2 Nadzorne liste praćenja u izvještaju američkog State Department-a o TLJ. Prema izvještajima, polovina žena u BiH je doživjela neki oblik rodno zasnovanog nasilja.

Ocjena *Kapaciteta civilnog društva*, iako visoka, se i dalje pogoršava, što se podudara sa nalazima procjena koje je naručio USAID/BiH, a koje su otkrile nedostatak povjerenja građana u organizacije civilnog društva (OCD) i medije, te nedostatak uticaja OCD na odgovornost vlasti. Mapa puta takođe pokazuje da se ekonomski kapacitet BiH koristi samo djelimično: BiH ima nisku složenost izvoza, izuzetno veliku nezaposlenost i nerazvijen poduzetnički duh. Uprkos nekim poboljšanjima, privatni sektor i dalje sputavaju loše poslovno okruženje, nerazvijena infrastruktura, visoki porezi na rad i nefleksibilne politike rada.

Strateški programski izbori

USAID/BiH će razviti nove aktivnosti u okviru integrisanih razvojnih ciljeva (RC) kako bi kreirao holistički pristup koji će se primjenjivati u oba entiteta i u distriktu Brčko. Misija će nastaviti saradnju sa vlastima BiH u potrazi za reformama u područjima od vitalnog intëresa za zemlju i zajedničkim prioritetima sa američkim interesima. U saradnji sa vlastima BiH, misija će povećati koordinaciju i podjelu tereta sa ostalim donatorima, kao i sa privatnim sektorom i dijasporom. Uloga građana u demokratskom upravljanju i praćenju će biti naglašena, kao i angažman i pomoć građanima u njihovoj borbi da učine vlasti BiH odgovornima. USAID/BiH će tražiti i podržati reformiste u državnim agencijama koji promovišu napredak, te će raditi s njima kako bi se osnažio glas građana.

U ciju osnaživanja ekonomskog rasta, USAID/BiH će osigurati podršku privatnom sektoru i dijaspori. Neophodno je raditi na osiguranju punog sudjelovanja građana BiH u ekonomiji kako bi se u zemlji zadržao ljudski i finansijski kapital. Taj kapital se može mobilizirati za razvoj malih i srednjih poduzeća (MSP) i privlačenje stranih investicija.

U nastavku su opisani određeni strateški programski izbori:

- Angažovanje ostalih donatora, posebno EU, i dijaspore, u programima demokratije, ljudskih prava i upravljanja će biti presudno za postizanje reforme politika. Privatni sektor i dijaspora ključni su za podsticanje ekonomskih reformi i otvaranje novih preduzeća i povećanje izvoza u EU.
- Programi za jačanje nezavisnih medija.
- Programi Snage Lokalnog ojačati će OCD širom portfolija i prenijeti razvojne funkcije na građane i mreže OCD u cilju održivosti.
- Ova strategija u potpunosti integriše mlade i žene u svim RC i ima međusektorske prioritete u suzbijanju iseljavanja i malignih uticaja.

- Misija zauzima dugoročni pristup kako bi se osiguralo da se BiH bori protiv trgovine ljudima.
- USAID/BiH će staviti naglasak na prava marginaliziranih zajednica i grupa i podržati ih da učestvuju u ekonomiji BiH, doprinesu demokratskom upravljanju i dobiju adekvatne socijalne usluge. Sve aktivnosti će imati u vidu potrebe mladih, žena, osoba s invaliditetom, vjerskih i etničkih manjina i drugih marginaliziranih grupa.
- Ova strategija će se nadovezati na trenutne aktivnosti sa vođama glavnih vjerskih zajednica kao ključne komponente jačanja socijalne kohezije. Prema izvještaju američkog State Department-a o međunarodnoj vjerskoj slobodi, Bosna i Hercegovina nije identificirana kao zemlja koja izaziva zabrinutost niti je na posebnoj Nadzornoj listi. Izvještaj napominje da “Ustavi Bosne i Hercegovine i svakog od dva entiteta u zemlji omogućavaju slobodu vjerske misli i prakse, zabranjuju vjersku diskriminaciju i dopuštaju registrovanim vjerskim organizacijama da slobodno djeluju.” Ustav BiH, međutim, diskriminira vjerske manjine zabranjujući im da se kandiduju za predsjednika i gornji dom parlamenta. USAID/BiH podržava i promovira vjersku slobodu kroz više mehanizama koji uključuju načela tolerancije i poštovanja u svim programima.

- Povezivanje cilja SRSBiH sa nacionalnim, regionalnim i globalnim strategijama

Cilj SRSBiH-a temelji se na američkoj nacionalnoj sigurnosti, zajedničkim strateškim, regionalnim i integrisanim ciljevima. Strategija nacionalne sigurnosti daje prednost vladavini prava i demokratskom sistemu vlasti. Zajednički strateški plan promovise američko vođstvo kroz uravnotežen angažman i prelazak na trajne diplomatske, ekonomske i sigurnosne partnerstvo. Zajednička regionalna strategija fokusira se na zaštitu Balkana od malignih uticaja. Trgovina ljudima je prioritet vlade SAD-a, dok BiH ostaje na nivou 2 Nadzorne liste zemalja, a TLJ će biti razmatrana u novoj SRSBiH u cilju snažnijeg napretka. Kroz svoju SRSBiH, Misija nastoji sačuvati stabilnost američkog saveznika u krhkoj regiji, suprotstaviti se malignim akterima koji bi mogli negativno uticati na ekonomski rast i nezavisnost BiH i stvoriti nove mogućnosti za američke firme.

- Napomena o pandemiji COVID-19

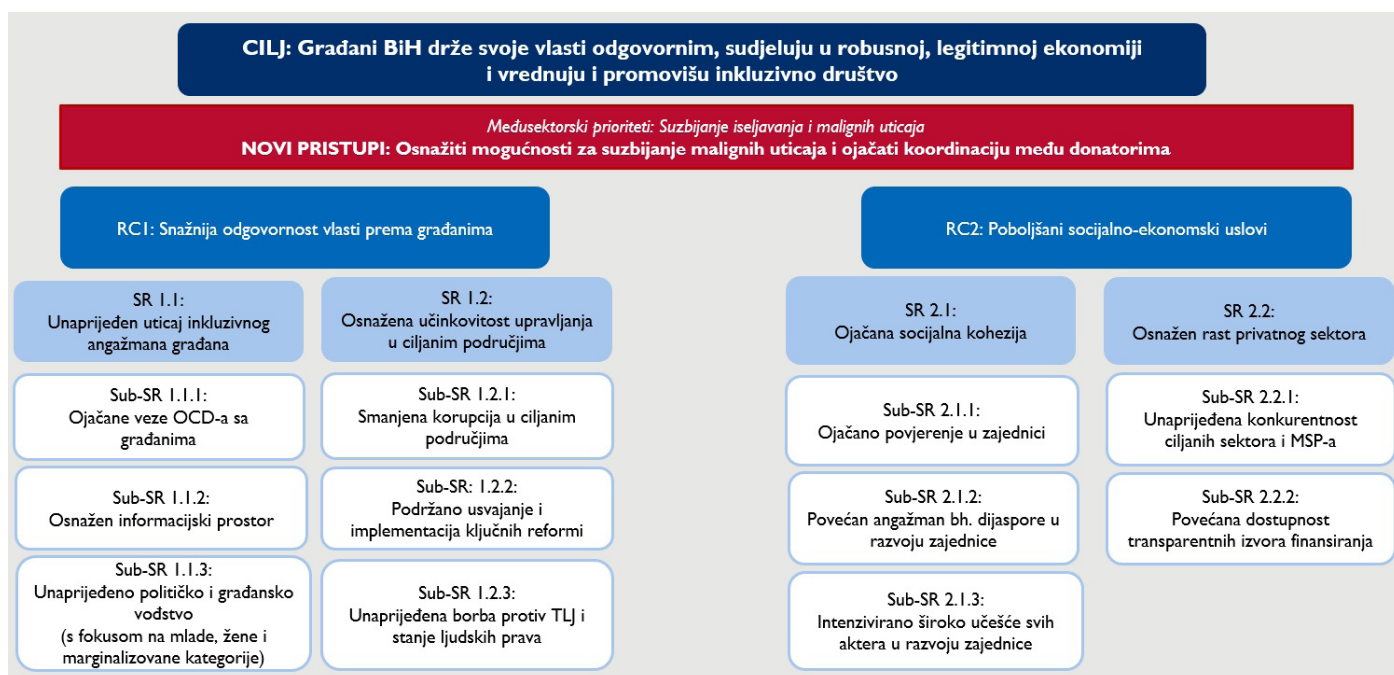
Broj slučajeva zaraze COVID-om 19 stalno je rastao u ljeto 2020. godine, nakon što su vlasti BiH ukinule policijski sat i smanjile ograničenja za firme. Od novembra 2020. godine, kada je Evropa doživjela još jedan val visoke stope zaraze i obnovljenih blokada, stopa novih svakodnevnih slučajeva u BiH popela se na najviši nivo zabilježen do danas. Ekonomske posljedice pandemije su značajne, jer Standard and Poor's projiciraju pad rasta od 6,9 posto u 2020². UN je istakao potrebu za naporima na oporavku kako bi se omogućio fokus na ekonomiju i socijalnu koheziju³. I kratkoročno i dugoročno, ekonomija je najvažnije pitanje koje pomaže zemlji da se oporavi od pandemije. Postojeće i nove aktivnosti USAID-a predviđene ovom SRSBiH bit će dobro pozicionirane da pomognu ponovnom pokretanju domaće ekonomije, posebno u ruralnim područjima, za vrijeme i nakon krize COVID-19.

²<https://www.sarajevotimes.com/analysts-project-that-the-real-gdp-of-bosnia-and-herzegovina-will-drop-by-6-in-2020/>

³UN Economic Impact Assessment of COVID-19 in BiH, May 2020

OKVIRNI REZULTATI

II. KONTEKST ZEMLJE

Značajni faktori

BiH je mala zemlja sa višim srednjim prihodom. Posljednji popis stanovništva, proveden 2013. godine, u kojem su učestvovala oba entiteta, tj. Federacija BiH (FBiH) i Republika Srpska (RS) objavljen je 2016. godine i pokazao je populaciju od 3,5 miliona ljudi, što je pad sa 4,7 miliona iz 1990. godine. Agencija za statistiku BiH je 2018. godine procijenila da je broj stanovnika 2,7 miliona. Ostale procjene navode tek 2,5 miliona stanovnika.

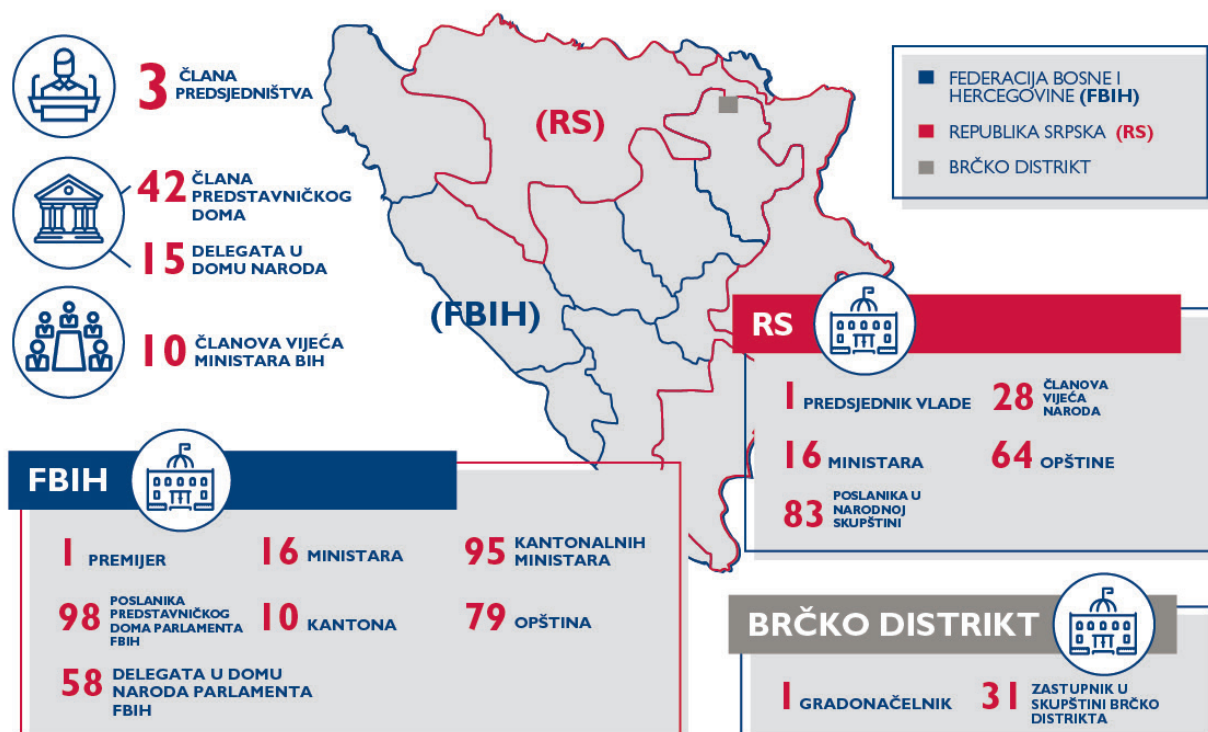
BiH ima veoma komplikovanu strukturu vlasti stvorenu Dejtonskim mirovnim sporazumom (DMS) koji je okončao rat 1995. godine. Zemlju čine dva entiteta, Federacija BiH (FBiH) i Republika Srpska (RS), te Brčko distrikt sa vlastitom upravom. Entiteti imaju svog premijera i 16 ministarstava. FBiH je nadalje podijeljena na 10 kantona, od kojih svaki ima značajan nivo autonomije i 12-13 vlastitih ministarstava. RS ima jedan parlament sa 83 poslanika. Uz to, u BiH postoje 143 opštine (79 u FBiH i 64 u RS).

Ustavom formiranim u skladu sa Dejtonskim mirovnim sporazumom stvoreno je tročlano Predsjedništvo BiH koje mora uključivati pripadnike iz svakog od tri glavne etničke skupine (Bošnjak, Hrvat i Srbin) i državni parlament koji uključuje 42 člana Predstavničkog doma i 15 članova Doma naroda. Dejtonskim mirovnim sporazumom je takođe osnovan Ured visokog predstavnika (OHR) kao vrhovni autoritet u tumačenju civilnih aspekata mirovnog sporazuma. OHR je od tada dobio široka ovlaštenja za donošenje zakona i smjenu javnih zvaničnika (poznatih kao „bonske ovlasti“, koje su posljednji put korištene 2011. godine).

Iako postaje sve teže koristiti bonske ovlasti, visoki predstavnik još uvijek ima integralnu ulogu u praćenju i procjeni stabilnosti BiH.

Programi USAID/BiH su aktivni u cijeloj zemlji, u oba entiteta i Brčko distriktu, u svih 10 kantona i u mnogim opštinama. Iako je struktura vlasti višeslojna, promjene se mogu dogoditi samo u okviru trenutnog sistema. To zahtijeva razumijevanje odgovornosti različitih nivoa vlasti. Na primjer, Misija radi sa vlastima na državnom, entitetskom, kantonalnom i opštinskom nivou na rješavanju problema koji se tiču trgovine ljudima, reforme pravosuđa, borbe protiv korupcije i borbe protiv rodno zasnovanog nasilja. Na polju e-uprave, finansijske i energetske sigurnosti, Misija radi na nivou države i entiteta. Da bi u potpunosti proveli bilo koji zakon ili reformu u FBiH, svih 10 kantona mora uskladiti svoje zakone sa zakonima entiteta. Veći dio rada i interakcije Misije sa državnim zvaničnicima odvija se na opštinskom nivou. USAID-ov projekt Snaga Lokalnog pruža pomoć lokalnim organizacijama i opštinama kako bi pomogle lokalnim zajednicama da se transformišu i riješe vlastite probleme.

Struktura vlasti u BiH

Tokom rata, BDP u BiH je pao približno 90 posto, a zemlja je pretrpjela štetu veću od 200 milijardi dolara. 1997. godine osnovana je Centralna banka BiH kao institucija odgovorna za provođenje monetarne politike i od tada održan funkcionalan valutni odbor. Bosanska konvertibilna marka uvedena je sredinom 1998. godine i vezana je za euro, što je pomoglo da se zadrži niska inflacija. Uz pomoć međunarodne zajednice, u godinama neposredno poslije rata, ekonomska proizvodnja se oporavila. Ipak, ekonomija je tokom godina ostala krhka jer je prvenstveno pokrenuta potrošnjom, a osjetljiva je na vanjske fluktuacije. Pored toga, javni sektor je velik, a stvaranje privatnog bogatstva ograničeno. 2008. godine, globalna ekonomska kriza gurnula je BiH u recesiju, a 2014. godine jake poplave prouzrokovale su štetu od oko 15 posto BDP-a. Od 2015. god. (do 2020. god. tokom pandemije), godišnji rast BDP-a ostao je na oko tri posto.

Prioriteti BiH vlasti

Američka vlada je prisutna u BiH od rata 1992.-1995. god., pružajući humanitarnu pomoć i vodeći diplomatske aktivnosti na okončanju sukoba. Od tada, Sjedinjene Države imaju značajnu ulogu u obnovi i razvoju bh. infrastrukture i institucija. U novije vrijeme, BiH se službeno obvezala na reformske prioritete za euroatlantske integracije na državnom, entitetskom i kantonalnom nivou. Oni su sadržani u Programu ekonomskih reformi u BiH⁴ i direktno se odnose na reforme koje je identifikovala EU kroz program reformi od 14 tačaka, a koji se temelje na Mišljenju Evropske komisije o zahtjevu BiH za članstvo u EU (Mišljenje EK)⁵. Prema Mišljenju EK, BiH je tokom 2015.-2018. godine započela ambicioznu Reformsku agendu kako bi stvorila ekonomski rast i mogućnosti za zapošljavanje. Postignut je mali napredak u potrebnim reformama i mnogi izazovi i dalje ostaju. Dosadašnje reforme poboljšale su ekonomske pokazatelje, uključujući uravnoteženo javno finansiranje i stabilan ekonomski rast.

Kao dio plana euroatlantskih integracija, BiH je podnijela i Program reformi za NATO. Program reformi sadrži značajne tačke koje se podudaraju sa državnim Programom ekonomskih reformi⁶, koji podržava USAID.

Trenutni politički sistem podriva napredak BiH prema euroatlantskim integracijama, jer ostaje diskriminatoran i oduzima politička prava onima koji se ne identifikuju sa jednom od tri glavne etničke grupe u zemlji. BiH tek treba da provede nekoliko odluka Evropskog suda za ljudska prava, koji je presudio da Ustav BiH nije u skladu s međunarodnom deklaracijom o ljudskim pravima.

Izazovi

Nakon poslijeratnog razdoblja obnove i ekonomskog i socijalnog oporavka⁷, razvoj je bio relativno usporen većim dijelom posljednje decenije. Pokazatelji Mape puta Strategije za razvoj i saradnju sa BiH i praćenje napretka zemalja od strane USAID-ovog Biroa za Europu i Euroaziju pokazuju stagnaciju (u najboljem slučaju) i pad pokazatelja demokracije i upravljanja (u najgorem slučaju).

- Ekonomski izazovi

Iako je rast BDP-a ostao iznad tri posto do 2019. godine⁸, kada je pao na 2,6 posto, nezaposlenost i dalje ostaje glavni problem. Pandemija COVID-19 oborila je ekonomiju zemlje, sa procjenom drastičnog pada BDP-a za 2020. godinu i usporenog rasta u narednih nekoliko godina. Nezaposlenost je porasla i ostat će visoka tokom doglednog vremena. Ključni ekonomski izazov BiH je neravnoteža njenog ekonomskog modela: javne politike i poticaji usmjereni su prema javnom, a ne prema privatnom sektoru, prema potrošnji, a ne prema investicijama, prema uvozu, a ne izvozu⁹.

---

⁴<http://www.dep.gov.ba/naslovna/?id=2280>

⁵European Commission's Opinion on BiH's application for EU membership, 2019

⁶<http://www.dep.gov.ba/naslovna/?id=2280>

⁷IMF, BiH at a Glance

⁸World Bank

⁹World Bank Group, Global Economic Prospects: Europe and Central Asia, 2020, p.83

- Iseljavanje

Od 2020. godine depopulacija je dostigla vrhunac perioda od 20 godina; 49,5 posto ljudi porijeklom iz BiH boravi izvan zemlje¹⁰. Mlade je posebno pogodio slab ekonomski rast: oni imaju najveću stopu nezaposlenosti u Evropi. Međunarodna organizacija rada procjenjuje da će stopa nezaposlenosti biti 40 posto 2020. godine¹¹. Visoka stopa nezaposlenosti, između ostalog, natjerala je mlade (i porodice) da se iseljavaju u druge dijelove Evrope. Uz visoku nezaposlenost u drugim evropskim zemljama 2020. godine, postoji prilika da se privuku oni koji su se vratili u BiH zaposlenjem i preduzetničkim mogućnostima.

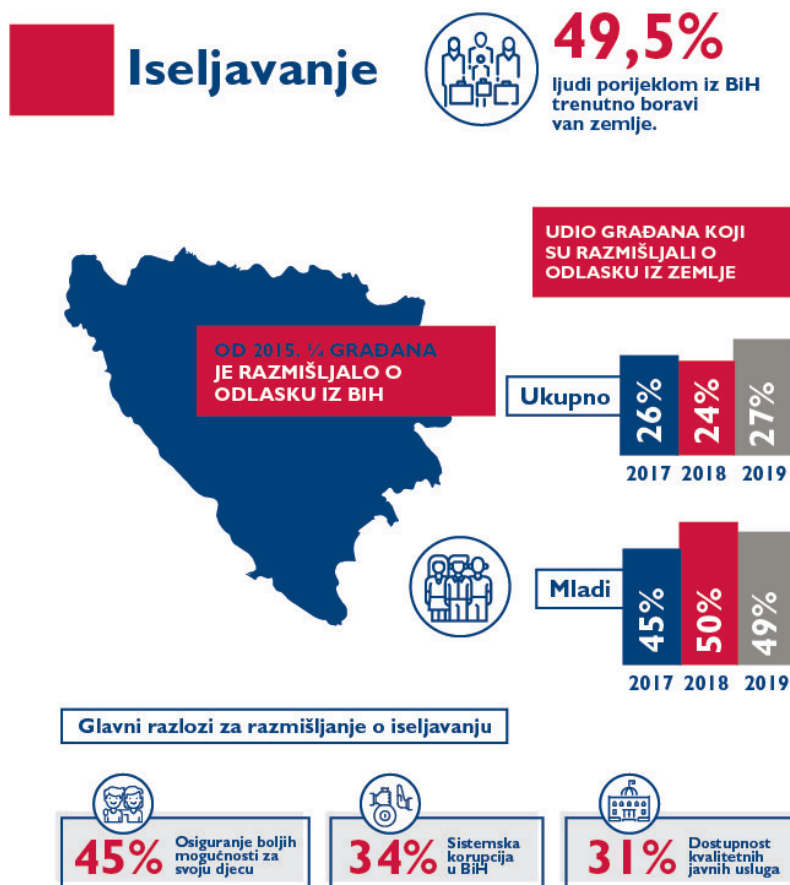
- Socijalna kohezija

Interne podjele u političkom sektoru u BiH stvorile su povoljno okruženje za potencijalno destabilizirajuće uticaje koji će se negativno odraziti na domaće politike u BiH.

U opštoj populaciji, građansko i političko učešće i dalje je rijetko. Što se tiče političkog angažmana, mnogi se građani plaše ili su apatični. Ono malo aktivizma koji postoji nije doveo do željenih promjena jer ne postoji stvarna ili funkcionalna veza između naroda i vlasti. To nisu novi fenomeni; oni su prisutni u većoj ili manjoj mjeri više od dvije decenije. U to vrijeme uloženo je mnogo napora da se poguraju promjene – putem glasačkih kutija ili građanskog aktivizma - ali bez puno uspjeha¹². Ovo se djelimično može pripisati činjenici da je veza civilnog društva sa običnim građanima slaba.

- Marginalizirano stanovništvo

Socijalno-ekonomska i politička dinamika nameće poseban teret marginaliziranom stanovništvu u BiH koje se manje bavi političkim i građanskim pitanjima. To takođe uključuje i neuspjeh BiH da se efikasno suprotstavi trgovini ljudima, zbogčega je stavljena na nivo 2 Nadzorne liste o TLJ u izvještaju State Department-a. Nije došlo do poboljšanja - pa čak ni nazadovanja – po pitanju položaju žena koje su, uprkos Zakonu o ravnopravnosti spolova, nedovoljno zastupljene u politici, na tržištu rada i u javnom životu. Stope ekonomske i političke aktivnosti žena i

¹⁰World Bank Group, Migration and Brain Drain, 2019, p.29

¹¹<https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.I524.ZS>

¹²USAID/BIH, Political Economy Assessment, 2020

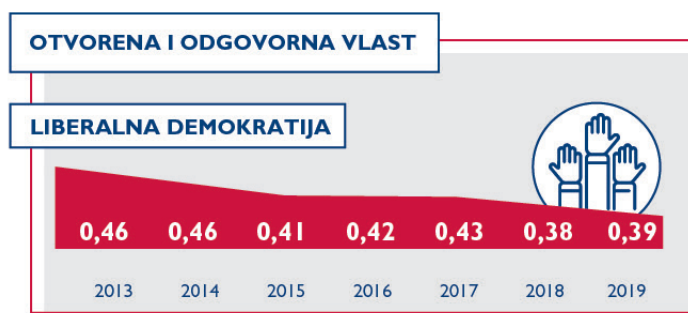
zaposlenosti i dalje su znatno niže nego kod muškaraca, čime se zadržava status zavisnosti žena. Kada je u pitanju LGBTQI populacija, kao i osobe s invaliditetom, ne postoje adekvatni zakoni koji bi osigurali jednaka prava. Pojavili su se migranti i azilanti kao još jedna marginalizirana grupa u BiH.

Najvažniji dijelovi Mape puta Strategije za razvoj i saradnju sa BiH

U Mapi puta Strategije za razvoj i saradnju sa BiH (Aneks A), ukupni rezultati *Posvećenosti i kapaciteta* BiH za upravljanje vlastitim razvojem ukazuju na nizak stepen *Posvećenosti* i natprosječan stepen *Kapaciteta*. Međutim, kada se uporedi sa regionalnim prosjekom Balkana za ove dimenzije, ocjena *Posvećenosti* BiH je ispod balkanskog prosjeka, dok se ocjena *Kapaciteta* poklapa s regionalnim prosjekom.

Ocjena BiH za oblast *Liberalne demokratije* je niska i implicira potrebu za napretkom u oblasti odgovornosti vlasti. Konkretno, ocjena BiH za pod-indikator *Stabilnost demokratskih institucija* znatno zaostaje za ostalim zemljama u regiji (4.0 u poređenju sa sljedećom najniže ocjenjenom zemljom, Sjevernom Makedonijom, koja je postigla ocjenu 5.5). Povjerenje građana u pravosudne institucije i dalje je nisko, a došlo je do malog napretka u posljednje tri godine¹³.

BiH ima lošu ocjenu Izbornog indeksa Varijeteta demokracije (V-Dem) u 2018. godini, koji pokazuje postojanje sistemskih nepravilnosti.

Postoji odgovarajući formalni okvir za otvorenu vlast, ali on ne osigurava sudjelovanje građana i pristup informacijama. Nizak nivo sudjelovanja građana (što ukazuje na nisku samoupravu) potvrđuju podaci koji pokazuju da je 26 posto građana BiH sudjelovalo u nekom vidu političkih aktivnosti, dok je samo 12 posto sudjelovalo u građanskim aktivnostima¹⁴. Odgovornost zemlje teško je oštećena korupcijom, jednim od suštinskih problema u BiH. BiH neprestano dobija lošu ocjenu za Indeks percepcije korupcije od strane organizacije Transparency International, koji je BiH svrstao na 101. mjesto od 180 zemalja evaluiranih u 2019. godini.

Što se tiče *Jednakosti društvenih grupa*, BiH se nalazi među najgorima na Balkanu. Socijalna jednakost u BiH je dugogodišnje pitanje koje uključuje političke, ekonomske i socijalne probleme. U pogledu *Ekonomске razlike po spolu*, ocjena BiH za *Ekonomsko učešće i mogućnosti* svrstava BiH na najniže mjesto na Balkanu. Ovako vrlo nisko rangiranje u skladu je sa sveobuhvatnom Analizom ravnopravnosti spolova USAID/BiH 2019. god. i ostalim izvještajima koje je Misija naručila i analizirala.

Ocjena *Učinkovitosti vlasti* Puta ka samodovoljnosti BiH, koja je već najniža na Balkanu, i dalje pada. Prema Svjetskom ekonomskom forumu, BiH je među najneuspješnijim zemljama na svijetu po učinku javnog sektora – čime se ocjenjuje teret opterećenja državnim propisima u

¹³USAID/BiH-commissioned Judicial Effectiveness Report, 2019

¹⁴USAID/BiH, National Survey of Citizen' Perceptions, 2019

zemlji (BiH je 137. od 141 zemlje), efikasnost pravnog okvira u rješavanju sporova (139. od 141 zemlje), e-učešće (110.), buduća orijentacija vlasti (137.) i reagovanje vlasti na promjene (139).

BiH je postigla određeni napredak u mobilizaciji resursa kroz povećanje poreskih prihoda. U poređenju sa susjednim zemljama, stope poreza na dodatu vrijednost, poreza na dobit fizičkih i pravnih lica u BiH su među najnižim. Doprinosi za socijalno osiguranje, s druge strane, među najvišim su u regiji. Visoki doprinosi za socijalno osiguranje predstavljaju veliko poresko opterećenje na radnu snagu, što odvraća firme da legalno zapošljavaju radnike i podstiče ih da umjesto toga uveliko pribjegavaju sivoj ekonomiji. Da stvari budu još gore, pandemija COVID-19 rezultirala je trenutnim smanjenjem poreskih prihoda. Prema Upravi za indirektno oporezivanje BiH, naplata prihoda od indirektnih poreza u prvih osam mjeseci 2020. godine manja je za 9,4 posto u odnosu na isti period 2019. godine, a samo u avgustu, poreski prihodi smanjeni su za gotovo 20 posto.¹⁵

Tranzicija iz statusa primanja pomoći USAID-a

Iako se ne očekuje da će BiH izvršiti tranziciju iz statusa primanja pomoći USAID-a u narednih pet godina, rad Misije postavlja temelje da se pomogne BiH da ostvari svoj potencijal i izgradi neophodne vlastite upravljačke i ekonomske kapacitete. USAID/BiH podržava partnerstva sa Američkom korporacijom za međunarodni finansijski razvoj (DFC) i bh. dijasporom putem kojih će se proširiti pristup finansijskim sredstvima i mobilizirati privatni kapital. Programi i aktivnosti takođe jačaju sposobnost malih i srednjih preduzeća za izlazak na međunarodna tržišta, posebno tržište EU. Misija koristi opredjeljenje bh. vlasti za euroatlantskim integracijama kako bi sugerisala posvećenost politikama i reformama koje omogućavaju tu integraciju. Sve veći broj reformskih pobornika u vlasti pomoći će usmjeravanju opipljivog napretka u tim reformama i u tranziciji BiH u prosperitetno demokratsko društvo. Program Snaga Lokalnog i uključivanje takvog pristupa potaknuti će razvojne modele u lokalnom vlasništvu koji će osigurati vođstvo lokalnih aktera u rješavanju lokalnih izazova.

III. STRATEŠKI PRISTUP

U ovoj Strategiji za razvoj i saradnju sa BiH, Misija će povećati samodovoljnost BiH tako što će pomoći građanima da zahtijevaju odgovornost od vlasti i poboljšati društveno-ekonomske uslove u zemlji. Iako će fokus biti na izgradnji kapaciteta građana i njihovih organizacija, Misija će takođe nastaviti saradnju sa vlastima u BiH po tim pitanjima, identificirajući i pomažući reformiste u vlasti koji mogu pomoći u ostvarivanju napretka zemlje.

Američka vlada i dalje ima izvrsnu reputaciju u BiH, pozicionirajući USAID kao lidera u razvojnom sektoru. Koristeći ovu lidersku ulogu, USAID/BiH će se obratiti privatnom sektoru, civilnom društvu, vjerskim institucijama i drugim zemljama donatorima kako bi iskoristio svoje veze, iskustvo i finansijska sredstva. USAID/BiH redovno koordinira rad sa EU.

Redefinisanje odnosa USAID-a (RO) sa BiH vlastima

Kompromisi potrebni za postizanje konsenzusa o Dejtonskom mirovnom sporazumu kojim je okončan rat 1995. godine uključivali su formiranje složene političke strukture.

¹⁵<https://www.sarajevotimes.com/net-collection-of-revenues-from-indirect-taxes-recorded-decrease-in-bosnia-and-herzegovina/>

Vlasti u BiH postavile su niz ciljeva za zemlju. USAID/BiH identificirao je područja u kojima se podudaraju interesi SAD-a sa interesima bh. vlasti, uključujući fiskalnu transparentnost i efikasnost, te energetske sektor. USAID će također raditi sa vlastima BiH na drugim aktivnostima na promociji euroatlantskih integracija. Misija će posebno podržati trogodišnji Program ekonomskih reformi (ERP)¹⁶ kako bi se osnažio rast i konkurentnost u skladu sa preporukama EU, poboljšati koordinaciju ekonomske politike i podržati program reformi. USAID/BiH će podržati reformiste unutar vlasti u političkim strankama, sa posebnim naglaskom na mlade i žene. Jednostavno rečeno, USAID/BiH će se udružiti sa nivoima vlasti koji pokazuju spremnost i želju za pozitivnim promjenama.

Ova Strategija za razvoj i saradnju sa BiH osmišljena je da pomogne BiH da napreduje, posebno na njenom putu ka euroatlantskim integracijama. Ipak, uticaj Misije da podstakne trajne promjene na višim nivoima vlasti je ograničen. Samo uz proaktivan angažman građana BiH se može transformisati u stabilniju, prosperitetniju i demokratskiju zemlju. USAID/BiH će istražiti nove pristupe kako bi angažovao građane da postanu aktivniji i efikasniji u poboljšanju i upravljanju vlastitim zajednicama. U okviru ovih aktivnosti, USAID/BiH će nastojati da transformiše percepciju građana o vlastitim ulogama u svojim zajednicama, pretvarajući ih iz pasivnih promatrača u aktivne sudionike. Kao što je predviđeno Razvojnim ciljem I, Misija će pomoći da se osnaže građani znanjem i alatima koji su neophodni kako bi uticali na vlastito društvo i vršili pritisak na različite slojeve vlasti da provedu reforme. USAID/BiH predviđa da će građani i lokalne samouprave razviti reforme za postizanje samodovoljnosti na najnižem nivou vlasti, te da će ti isti predvodnici zatim gurati reforme na više nivoe vlasti.

Koordinacija sa drugim agencijama u okviru Američke ambasade i drugim donatorima pomoći će Misiji da vrši pritisak na državne institucije da izvrše promijenjene. Povezivanje i podsticanje bh. dijaspore da u zemlju ubrizgava finansijski, tehnološki i socijalni kapital pomoći će podsticanju razvoja.

Koordinacija sa EU i ostalim donatorima

Slika donatora se mijenjala tokom vremena. Da bi nastavila s promicanjem razvoja, Misija je tražila načine da iskoristi nove razvojne pristupe i finansijska sredstva i nove i različite alate. Konkretno, USAID/BiH nastoji poboljšati koordinaciju i saradnju sa zemljama donatorima, posebno onima iz EU. Posvećenost bh. vlasti euroatlantskim integracijama demonstrirana je usvajanjem Programa ekonomskih reformi u Vijeću ministara BiH u januaru 2020. godine. To je šesti trogodišnji plan koji je BiH podnijela EK. BiH mora ukloniti prepreke za funkcionalno tržište, uključujući područja vladavine prava, birokratske procedure, dugotrajne i prekomplikovane administrativne procedure i rascjepkanost unutrašnjeg tržišta.¹⁷ Kako je Program ekonomskih reformi BiH usklađen sa euroatlantskim procesima integracije, naglasak Misije na koordinaciji sa EU će biti posebno važan.

Uloga građana, civilnog društva i medija

Politička i ekonomska stagnacija u BiH se neće promijeniti ukoliko građani ne budu angažovani. Međutim, građani moraju vjerovati da će se njihov glas čuti i moraju naučiti kako svoje riječi

¹⁶<http://www.dep.gov.ba/naslovna?id=2280>

¹⁷<https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-bosnia-and-herzegovina-opinion.pdf>

pretvoriti u konkretne i efikasne akcije kako bi postali sila koja je se takmiči sama sa sobom. Strateški pristupi Misije koji se tiču povećanja samouprave i odgovornosti građana će se fokusirati na: provođenje antikorupcijskih aktivnosti (koje takođe uključuju borbu protiv TLJ), prekid političke stagnacije, i suzbijanje malignih uticaja. USAID/BiH će takođe nastaviti da jača nezavisne medije i osigurava novinarima resurse za proizvodnju istraživačkih dokumentaraca koji razotkrivaju korupciju i promovišu odgovornost. Kontinuirana pomoć u oblasti reforme politika, posebno u energetsom sektoru, takođe će biti u funkciji borbe protiv malignih uticaja i povećanja ekonomske otpornosti.

Samodovoljnost se temelji na lokalno vođenom razvoju u kojem lokalni akteri preuzimaju vodeću ulogu u definisanju razvojnih izazova u svojim zajednicama i rješavanju istih putem širokog sudjelovanja građana. USAID-ovi programi Snaga Lokalnog će ojačati socijalnu koheziju povećanjem povjerenja među lokalnim akterima, razvojem lokalnih kapaciteta za održivi rast i snažnom mobilizacijom lokalnih resursa. USAID/BiH će podržati organizacije civilnog društva koje imaju iskustva u identifikiranju i izgradnji baze za aktivnosti lokalnog razvoja.

Strategija za razvoj i saradnju sa BiH nastoji poboljšati tačnost i vjerodostojnost javnih informacija podržavajući nezavisne medije i medijsku pismenost. Evaluacija medijskog sektora USAID-a/BiH iz 2016. godine utvrdila je da su glavni izazovi za medije političke manipulacije, netransparentno tržište, nedovoljan profesionalni razvoj i nedostatak medijske pismenosti. Profesionalno novinarstvo se pogoršava jer se mediji i dalje dijele po etno-nacionalnim i političkim stranačkim linijama, dok je sloboda govora i dalje ograničena¹⁸.

Ostali modaliteti USAID-a

Angažovanje privatnog sektora (APS)

Misija će poboljšati široko učešće svih aktera u zajednici i podstaći angažovanje privatnog sektora u pružanju podrške BiH na njenom putu ka samodovoljnosti. Privatni sektor, uključujući i dijasporu BiH, su najvažniji akteri u potpunom iskorištavanju ciljanih područja ekonomije, poput bavljenja poljoprivredom, turizma i malih i srednjih preduzeća. Ta područja mogu podstaći ekonomski rast i pružiti mogućnosti mladima, ženama i marginaliziranom stanovništvu.

Postoji vakuum po pitanju korporativne odgovornosti i angažmana u društvenim pitanjima, ali privatni sektor ima svoj vlastiti primarni problem sa kojim se mora izboriti: usporen ekonomski razvoj. BiH ima natprosječnu ocjenu za *Sofisticiranost izvoza* u Mapi puta ka samodovoljnosti, ali mnogi njeni izvozni proizvodi su niske složenosti (tj. sirova, neprerađena roba poput drveta, tekstila i poljoprivrede), a ne proizvodi sa dodatnom vrijednosti poput namještaja, odjeće ili prehrambenih proizvoda. Ocjena BiH za *Poslovnu dinamiku i inovacijske sposobnosti* ukazuje na njenu nerazvijenu poduzetničku kulturu, koja možda proizilazi iz visokog administrativnog tereta i vrlo malih poboljšanja u istraživanju i razvoju i raznolikosti radne snage tokom više godina.¹⁹

Misija će osnažiti široko zasnovano učešće svih aktera u zajednici i podstaći angažovanje privatnog sektora u podršci BiH na njenom Putu ka samodovoljnosti. Ovaj angažman će slijediti strategiju

¹⁸IREX, Media Sustainability Index 2019: Europe & Eurasia

¹⁹World Bank Group, Towards a Private Sector led Growth Model - BiH: Innovation and Entrepreneurship Assessment, 2019

USAID-a/BiH za programiranje angažovanja privatnog sektora, koja predviđa prelazak Misije sa primarnog katalizatora u intervencijama za iskorištavanje resursa i stručnosti privatnog sektora na povećanu saradnju sa privatnim sektorom i omogućavanje razvoja vođenog privatnim sektorom. Aktivnosti USAID-a/BiH na proširenju pristupa kreditima i investicijama takođe pružaju brojne mogućnosti za razvoj privatnog sektora.

Finansiranje samodovoljnosti (FS)

“‘Reformska agenda’ socijalno-ekonomskih mjera, javne uprave i vladavine prava, koju je provodila BiH od 2015. Godine, omogućila je, između ostalog, stvaranje fleksibilnijeg tržišta rada i bolje usklađivanje propisa finansijskog sektora sa međunarodnim standardima. Zbog snažnijeg ekonomskog rasta i efikasnosti naplate poreza, javne finansije u BiH su u velikoj mjeri uravnotežene, što bi pružilo sjajnu priliku za ulaganje u dugo zanemarivanu infrastrukturu zemlje ili za početak smanjenja visokog oporezivanja rada kao podrške otvaranju novih radnih mjesta.”²⁰

Od svih balkanskih zemalja, BiH je najbolja u naplati prihoda. Međutim, dio prihoda se gubi zbog korupcije, a veliki dio se koristi za finansiranje napuhanog javnog sektora (zapošljavanje podobnih). U ovoj Strategiji za razvoj i saradnju sa BiH, Misija je osnažila i proširila definiciju **Mobilizacije domaćih resursa (MDR)** kako bi obuhvatila ne-državni prihod ostvaren filantropijom i ljudskim kapitalom. USAID-ov pristup očuvanju i mobilizaciji resursa BiH uključuje njegovanje povjerenja zajednice (geografske, etničke, vjerske i kulturne), osiguravanje vjerske slobode i jačanje bh. društva (njegovanje transfera znanja i angažovanje šire zajednice). Ovaj pristup takođe pomaže BiH da ostvari svoj ekonomski potencijal podržavajući ciljne industrije i proširujući pristup raznovrsnim vidovima finansiranja preduzeća. Ove aktivnosti će poboljšati *Učinkovitost poreskog sistema* Strategije za razvoj i saradnju sa BiH. Zadržavanje ljudskih i finansijskih resursa u BiH i njihova mobilizacija u zemlji će pomoći u ostvarivanju otpornosti i samodovoljnosti BiH.

Korupcija se javlja na svim nivoima vlasti u BiH, što dovodi do netransparentnih javnih računovodstvenih i fiskalnih aktivnosti. Kompleksan sistem vlasti u BiH smanjuje transparentnost poslovanja, podrivajući cjelokupno poslovno okruženje²¹. To, zauzvrat, obeshrabruje investicije, uslijed čega se nastavlja visoka nezaposlenost²². Unapređenjem **Upravljanja javnim finansijama (UJF)** i **Fiskalne transparentnosti i odgovornosti (FTO)** će se povećati povjerenje investitora u **Povoljno okruženje za privatne investicije (POPI)** u BiH.

Kako bi se smanjila korupcija i povećala transparentnost javnih fiskalnih aktivnosti, Misija će podržati nezavisne medije, civilno društvo i vjerske organizacije i angažovati privatna preduzeća da zahtijevaju i osiguraju fiskalnu transparentnost i odgovornost. Kako bi pomogla vlastima u ovom procesu, Misija će kreirati strukturu e-upravljanja i procese koji smanjuju mogućnost za podmićivanje na različitim nivoima vlasti. E-uprava će poduzetnicima znatno olakšati registraciju novih preduzeća.

²⁰European Commission’s Opinion on BiH’s application for EU membership, Brussels, May 29, 2019

²¹World Bank Group, Doing Business 2020: Comparing Business Regulation in 190 Economies, 2019

²²USAID/BiH, Political Economy Assessment, 2020

U cilju stvaranja Povoljnog okruženja za privatne investicije, Misija će saradivati sa vlastima na osnaživanju sektora pravosuđa kako bi se procesuirali slučajevi korupcije na visokom nivou, organizovanog kriminala i zloupotrebe položaja od strane vlasti. Kroz trenutne i buduće projekte, USAID će pomoći BiH da razvije trgovinske politike i sporazume koji otvaraju izvozna tržišta i omogućavaju direktne strane investicije.

IV. NARATIV OKVIRNIH REZULTATA

USAID-ov cilj naveden u Strategiji razvoja i saradnje sa BiH (SRSBiH) za period 2021.-2025. godine je da: građani BiH zahtijevaju odgovornost od vlasti, učestvuju u robusnoj, legitimnoj ekonomiji i vrednuju i promoviraju inkluzivno društvo.

USAID-ova SRSBiH za period 2021.-2025. godine će se nadograditi na prethodne aktivnosti američke vlade usmjerene ka razvoju demokratičnije, prosperitetnije i stabilnije BiH. Novi strateški pristup fokusiran je na jačanje pristupa i koordinacije sa drugim donatorima, posebno sa EU. Snažniji pristup i koordinacija sa EU će podržati napore na suzbijanju zloćudnih uticaja i izgraditi državu u kojoj građani od vlasti zahtijevaju odgovornost, učestvuju u robusnoj, legitimnoj ekonomiji i vrednuju i promoviraju inkluzivno društvo.

Prema USAID-ovoj Mapi puta ka samodovoljnosti (PKS) za BiH, BiH ima solidan nivo *Kapaciteta* da pokrene razvojni proces, ali njen nivo *Posvećenosti* je slab. Novi naglasak stavljen na sudjelovanje građana, lokalni razvoj i civilno društvu pomoći će građanima da zahtijevaju vlasti koje mogu pokazati veću posvećenost. Mapa puta ističe izazove za BiH u područjima kao što su *Otvoreno i odgovorno upravljanje* i *Socijalna inkluzija*, kao i ograničena *Učinkovitost vlasti i kapacitet ekonomije*.

Misija će se kretati ka cilju SRSBiH postizanjem svoja dva razvojna cilja (RC), koja su usmjerena na jačanje samouprave i odgovornosti u BiH (RC1) i poboljšanje njenih socio-ekonomskih uslova (RC2) kako bi se poboljšala i podržala Mapa puta BiH ka samodovoljnosti. Aktivnosti misije će se oslanjati na simbiotske i koordinirane intervencije između ovo dvoje. Središnji rezultati za svaki od ovih razvojnih ciljeva osmišljeni su tako da se popune praznine identificirane u Mapi puta BiH, prvenstveno povećanjem posvećenost BiH i maksimiziranjem korištenja njenih kapaciteta za dalji razvoj.

Razvojni cilj I (RC1): Osnažena odgovornost vlasti prema građanima

RC1 Hipoteza:

AKO se učinak inkluzivnog angažmana građana poboljša kroz građanske, medijske i političke strukture, i **AKO** učinak efikasnosti upravljanja u ciljanim oblastima, uključujući, ali ne ograničavajući se na energetske, fiskalni i finansijski sektor, ojača kako bi se omogućio snažniji odgovor na korupciju, trgovinu ljudima, nedostatak ključnih razvojnih reformi i druge izazove sa kojima se zemlja suočava ...

ONDA će ojačati odgovornost vlasti BiH prema svojim građanima. Da bi postigao RSI, USAID BiH mora ojačati civilno društvo i podržati zagovornike reformi unutar vlasti, što će zajedno omogućiti sistem u kojem vlasti donose bolje odluke i politike za bazi informisanosti i preuzimaju

više odgovornosti za njihovo implementiranje. Izgradnja snažnog odnosa između građana i vlasti zasnovanih na povjerenju je od ogromne važnosti za stabilnost i ekonomski razvoj BiH i predstavlja snažan osnov za suzbijanje iseljavanja i zloćudnih uticaja.

RC I Hipotetički narativ:

Loše rangiranje BiH po pitanju *Posvećenosti* Putu ka samodovoljnosti ukazuje na značajne praznine u zakonima, politikama, akcijama, ponašanjima i neformalnim mehanizmima upravljanja za rješavanje razvojnih izazova.

Učešće građana u procesima donošenja odluka, koje je neophodno da bi se pokrenula odgovornost i odgovor vlasti, je vrlo malo. U 2019. godini, samo je 12 posto stanovništva ikad učestvovalo u građanskim ili političkim aktivnostima²³. Nedostatak angažmana građana proizlazi iz njihovog nevjerovanja da mogu bilo šta promijeniti po pitanju ispunjavanja potreba i zahtjeva od strane vladajućih zvaničnika i stranaka²⁴. Samo 10 posto građana BiH smatra da organizacije civilnog društva imaju pozitivan uticaj na donošenje odluka od strane vlasti²⁵. Manje od petine građana BiH kaže da vjeruje organizacijama civilnog društva i medijima, dok otprilike jedna trećina građana vjeruje da su mediji koje prate pod uticajem političkih partija²⁶.

Organizacije civilnog društva se često suočavaju s problemima finansijske održivosti i zavise od podrške međunarodne zajednice, a nedostaje im jasna vizija kako se baviti prioritetima građana²⁷. Umjesto da imaju snažno članstvo i djeluju kao predstavnici građana, javnost ih uglavnom doživljava da služe interesima međunarodnih donatora i političkih stranaka ili da zagovaraju pitanja koja zanimaju samo njih same. Glavni izazovi medija su politička instrumentalizacija, netransparentno medijsko tržište, nedovoljan profesionalni razvoj i nedostatak medijske pismenosti²⁸. Kao rezultat toga, profesionalno novinarstvo se pogoršava jer se mediji i dalje dijele po etno-nacionalnim i političkim stranačkim linijama, te sloboda govora ostaje ograničena²⁹.

U međuvremenu, usitnjena priroda države BiH ojačana je Izbornim zakonom i Zakonom o izbornim jedinicama i radi u korist vladajućih političkih stranaka³⁰. Dominacija nacionalističkih političkih stranaka ograničila je ulogu stranačkih platformi koje se temelje na konkretnim problemima, dok neliberalni strani akteri koriste korumpirane političke elite kako bi ojačali geopolitičke linije rasjeda u BiH i regiji³¹. Takva je dinamika rezultat partitokracije, u kojoj političke stranke - bez obzira na ideje, ideologije, platforme ili želje ili potrebe građana - imaju nosalomljivu blokadu moći³². Štaviše, politička zastupljenost marginaliziranih grupa, uključujući mlade i žene, je oskudna. Ženama je dato malo prostora za nadmetanje u političkoj sferi. Iako liste kandidata za izbore moraju odražavati rodnu ravnopravnost kako je propisano zakonom,

---

²³USAID/BiH, National Survey of Citizens' Perceptions, 2019

²⁴USAID/BiH, Political Economy Assessment, 2020

²⁵USAID/BiH, National Survey of Citizens' Perceptions, 2019

²⁶USAID/BiH, National Survey of Citizens' Perceptions, 2019

²⁷Economic Policy and Regional Development Office, Mapping Study of CSOs in BiH, 2016

²⁸USAID/BiH, Assessment of Media Sector, 2016

²⁹IREX, Media Sustainability Index 2019: Europe & Eurasia

³⁰USAID/BiH, Political Economy Assessment, 2020

³¹USAID/BiH, Political Economy Assessment, 2020

³²USAID/BiH, Political Economy Assessment, 2020

broj izabраниh žena i dalje je daleko ispod minimuma od 40 posto³³.

Zadovoljstvo građana javnim uslugama se pogoršava³⁴, a BiH je među najlošijim zemljama u svijetu kada su u pitanju učinci javnog sektora³⁵. Višestruki nivoi vlasti u BiH i slojevi birokracije povećavaju složenost, smanjuju transparentnost poslovanja i općenito podrivaju sposobnost poslovanja³⁶. Ovakvo poslovno okruženje obeshrabruje ulaganja te se tako nastavlja visoka stopa nezaposlenosti³⁷. Korupcija ima uticaj na vlasti u BiH i poprima oblik neprimjerenog političkog uticaja i uplitanja, klijentelizma i pokroviteljstva, podmićivanja i zloupotrebe javnih funkcija i trgovine ljudima. Više od četiri od pet ljudi misli da vlasti ne čine dovoljno u borbi protiv korupcije³⁸. Stoga je korupcija jedan od glavnih motiva za iseljavanje građana (a takođe je odgovorna i za nisku ocjenu PKS u oblasti *Liberalne demokratije*).

Učinkovitost vlasti ometa i nedostatak reformi neophodnih za unapređenje javnog upravljanja u energetske, fiskalnom, finansijskom i drugim sektorima. BiH je potpisnica Ugovora o uspostavi energetske zajednice, ali zaostaje za ostalim članicama ugovora sa zapadnog Balkana, uglavnom zbog političkog okruženja zbog kog se odgađa usvajanje reformi energetskog sektora. BiH je 100 posto ovisna o ruskom prirodnom plinu, a Rusija je vlasnik jedine rafinerije nafte u BiH.

Slaba efikasnost vlasti odnosi se i na odgovor BiH (ili nedostatak istog) na kršenja ljudskih prava, posebno u oblasti trgovine ljudima. U BiH trgovina ljudima ima oblik prisilnog prosjačenja, seksualne trgovine ljudima i robovanja u prisilnim brakovima, kao i prisilni rad u građevinarstvu i drugim sektorima; žene i romska djeca čine većinu žrtava³⁹. Vlasti u BiH ne ispunjavaju minimalne standarde za eliminisanje trgovine ljudima, te je kao rezultat toga, u posljednje tri godine BiH stavljena na "nivo 2 Nadzorne liste praćenja"⁴⁰.

BiH nema jedinstvene i usvojene politike na nivou države protiv rodno zasnovanog nasilja, iako polovina svih žena u BiH izvještava da su bile izložene nekom obliku nasilja nakon navršениh 15. godina života. Rodno zasnovano nasilje se pogoršalo tokom pandemije COVID-19. Nakon marta 2020. godine, nevladine organizacije koje vode sigurne kuće za žene zabilježile su porast broja SOS poziva zbog nasilja u porodici, mada je pružanje pomoći žrtvama nasilja nad ženama ugroženo zbog mjera uvedenih u borbi protiv širenja virusa.

Kako bi se ojačalo odgovorno upravljanje vlasti u skladu sa potrebama građana, Misija će iskoristiti već postignute visoke rezultate *Učinka civilnog društva i medija* kako bi podstakla građane da se građanski i politički angažuju, pobudila njihov interes i poboljšala kapacitet za nadzor vlasti i ojačala njihov uticaj na odluke vlasti dok bude radila na stvaranju aktivnog i angažovanog građanstva, Misija će ohrabrivati nove glasove u političkim partijama, posebno među mladim i ženama. Putem aktivnosti RC I u BiH će se unaprijediti *Ekonomski rodni raskorak*, najveći u regionu

³³USAID/BiH, Gender Equality Analysis: 2019 Follow-Up

³⁴USAID/BiH, National Survey of Citizens' Perceptions, 2019

³⁵USAID/BiH, National Survey of Citizens' Perceptions, 2019

³⁶World Bank Group, Doing Business 2020: Comparing Business Regulation in 190 Economies

³⁷USAID/BiH, Political Economy Assessment, 2020

³⁸USAID/BiH, National Survey of Citizens' Perceptions, 2019

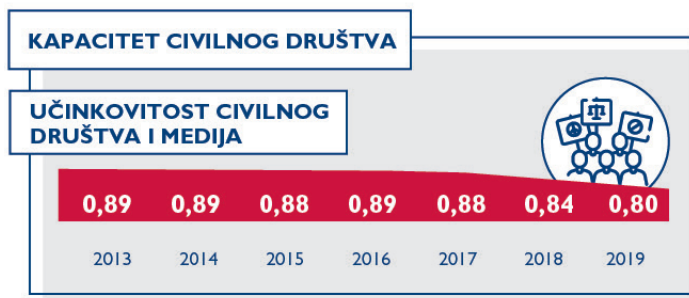
³⁹U.S. Department of State, 2020 Trafficking in Persons Report: Bosnia and Herzegovina

⁴⁰U.S. Department of State, 2020 Trafficking in Persons Report: Bosnia and Herzegovina

Balkana, kao i *Indeks jednakosti socijalne grupe* i osigurati podrška za sva ljudska prava i uzajamno poštovanje, toleranciju i slobodu za sve građane BiH.

Da bi se suprotstavila dezinformacijama i javnosti pružila vijesti zasnovane na činjenicama, Misija će takođe podržati nezavisno izvještavanje medija i medijsku

pismenost. Izgradnja inkluzivnog i snažnog angažmana civilnog društva će uključivati stvaranje i podržavanje novih glasova u političkim strankama. Ti novi glasovi će biti zagovornici reformi uprave.

Putem aktivnosti Misije u okviru RCI takođe će se adresirati slaba *Učinkovitost vlasti*, koju karakterizira sve veće nezadovoljstvo građana javnim uslugama i vrlo nizak Indeks učinka javnog sektora Svjetskog ekonomskog foruma (koji uključuje teret državne regulative, neefikasnost u rješavanju sporova, e-sudjelovanje, buduću orijentaciju vlasti i reakcije vlasti na promjene). USAID BiH će se baviti korupcijom, jednim od glavnih izazova za odgovornost vlasti, koordiniranim intervencijama putem zakonodavstva, pravosuđa, medija i civilnog društva. Misija će nastaviti sa prethodnim aktivnostima koje se tiču poboljšanja ekonomskih aspekata upravljanja, a koje su relevantne za poslovne aktivnosti i proširiti ih na dublje sveobuhvatne reforme koje podupiru samodovoljnost i ekonomsku otpornost.

U okviru RCI, USAID će takođe podržati napore BiH u rješavanju pitanja kršenja ljudskih prava, uključujući valjan odgovor na trgovinu ljudima i sprečavanje i zbrinjavanje žrtava RZN. USAID će pomoći BiH da pređe sa nivoa 2 Liste praćenja na nivo 1 i usvoji efikasniji pristup sprečavanju nasilja nad ženama. Aktivnosti će se prilagođavati kako se ova pitanja budu razvijala.

USAID/BiH će koristiti dvostruki pristup za izgradnju čvrstog odnosa građana i vlasti zasnovanog na povjerenju i transparentnosti. USAID/BiH će podržati građane koji teže demokratskim i transparentnijim procesima donošenja odluka, te će poboljšati odgovor vlasti na zahtjeve građana (tj. odgovornost). Misija će katalizirati šire, inkluzivnije angažovanje građana za civilno društvo koje služi potrebama građana. USAID/BiH će takođe sarađivati sa vlastima na otklanjanju prepreka koje ih sprečavaju da efikasno služe građanima i njihovim potrebama.

U okviru RCI u vezi sa povećanjem učinkovitosti vlasti, fokus će biti stavljen na korupciju u javnom sektoru, kršenje ljudskih prava (posebno TIP i RZN) i neadekvatna zakonska rješenja i javne usluge – sva ova pitanja su identificirana kao pokretači iseljavanja⁴¹. Uz pomoć RCI će se vratiti želja građana da žive u BiH, kreiranjem uslova koji će omogućiti stvaranje inkluzivnog građanstva i političkog angažmana svih grupa stanovništva.

Podrška USAID-a/BiH snažnom demokratskom upravljanju će ograničiti mogućnosti za maligne uticaje. Suzbijanje korupcije i izgradnja adekvatnog pravnog okvira u potpunosti će se suprotstaviti malignim praksama i osigurati osnovu za primjenu rješenja EU orijentisanih na razvoj. Ove

⁴¹USAID/BiH National Youth Survey, 2018

aktivnosti će pomoći BiH da postigne napredak na putu ka euroatlantskim integracijama. Misija će nastaviti njegovati blisku komunikaciju sa drugim donatorima i međunarodnim finansijskim institucijama kako bi se izbjeglo preklapanje aktivnosti i identificirale mogućnosti za saradnju koja će povećati efikasnost naših aktivnosti.

Da bi se osiguralo učešće vlasti, USAID/BiH će nadograditi i ojačati dosadašnje aktivnosti oko angažovanja lokalnih sudionika na implementaciji projekata i procjeni njihovog napretka. Poznato je da takav pristup podstiče lokalno vlasništvo i održivost rezultata, što doprinosi napretku zemlje ka samodovoljnosti. S obzirom na složenu prirodu vlasti u BiH, Misija će raditi sa institucijama na lokalnom, entitetskom i državnom nivou kako bi se osigurao napredak u rješavanju glavnih izazova koji se tiču odgovornosti vlasti, a koji su identificirani u RC I. Pristup Misije prilagoditi će se decentraliziranim upravljačkim strukturama, ali će njegovati sinhronizirana rješenja u okviru upravljačkih jedinica kako bi se omogućio jedinstven odgovor na razvojne izazove u BiH.

Misija predviđa istovremene, koordinirane i simbiotske programske aktivnosti u svim središnjim rezultatima (SR) RC I kao neophodne mjere napretka i uspjeha. Aktivnosti misije u postizanju definisanih SR osigurati će podršku finansiranju samodovoljnosti (FS) omogućavanjem istodobnog pristupa mobilizaciji domaćeg prihoda (MDP) koji je dobiven na osnovu informacija zasnovanih na činjenicama, poboljšane političke zastupljenosti i ojačanih veza organizacija civilnog društva sa građanima. Misija će pomoći ostalim pokretačima FS da se realizuju suprotstavljajući se korupciji i kršenju ljudskih prava i podržavajući usvajanje i provedbu državnih reformi, uključujući poboljšano upravljanje javnim finansijama, finansijsku transparentnost i odgovornost, funkcionalna finansijska tržišta i povoljno okruženje za privatne investicije. U cilju poboljšanja uticaja angažmana građana i učinkovitosti vlasti, Misija će raditi na poboljšanju veza organizacija civilnog društva sa građanima BiH, jačanju tačnih informacija zasnovanih na činjenicama i njegovanju većeg političkog i građanskog angažmana mladih, žena i marginaliziranih grupa, posebno u političkim strankama.

RC I Ključne pretpostavke i rizici

Ključne pretpostavke:

- BiH se i dalje zalaže za euroatlantske integracije, kao što je spomenuto u odjeljku Redefinisanje odnosa USAID-a sa vlastima u BiH.
- Vlasti u BiH (ili prvaci u vlasti) pokazuju spremnost da se obavežu na ostvarivanje krajnje samodovoljnosti zemlje. USAID/BiH radi sa svim nivoima vlasti zagovarajući reforme tamo gdje postoji vjerovatnoća za uspjeh.
- Vlasti u BiH imaju prvake u demokratiji i upravi koji su otvoreni za reforme podržane programima USAID-a.
- Građani BiH ostaju otvoreni i motivisani za društvene i političke promjene i saradnju sa USAID-om.
- Nezavisni mediji i se dalje opiru političkim pritiscima.

Faktori rizika:

- Maligni uticaji
- Nestabilnost u EU i NATO-u zbog porasta populizma i promjena društvenih percepcija
- Korupcija koja umanjuje učinak javnog sektora i povjerenje javnosti.
- Produžena kriza COVID-19 u BiH, na Balkanu i u EU, uslijed koje se zatvaraju granice i smanjuje nivo ekonomske integracije.

RC I Središnji rezultati (SR)

SR I.1: Unaprijeđen uticaj inkluzivnog angažmana građana

Uz pomoć bliskog i holističkog rada sa lokalnim partnerima, uključujući političke stranke, organizacije civilnog društva i medije, USAID/BiH će osigurati da učešće građana u državnim procesima donošenja odluka podstakne i katalizira odgovornost i odgovor državnih institucija i službenika. Jačanjem veza organizacija civilnog društva sa građanima razviće se reprezentativnije grupe civilnog društva koje zagovaraju i uspostavljaju snažniju upravu koja reaguje na potrebe građana na lokalnom, entitetskom i državnom nivou. Naš pristup izgradnji izbornih jedinica će uključivati filozofiju i pristup Snage lokalnoga. Tako će se povećati povjerenje među lokalnim akterima, mobilizirati dostupni lokalni resursi i razviti lokalni kapaciteti za održivi rast. Misija će takođe raditi na unapređenju političkog učešća i mogućnostima građanskog liderstva za sve građane BiH, posebno mlade, žene i druge marginalizirane grupe čije učešće u procesima donošenja odluka ostaje nevidljivo i neprepoznato.

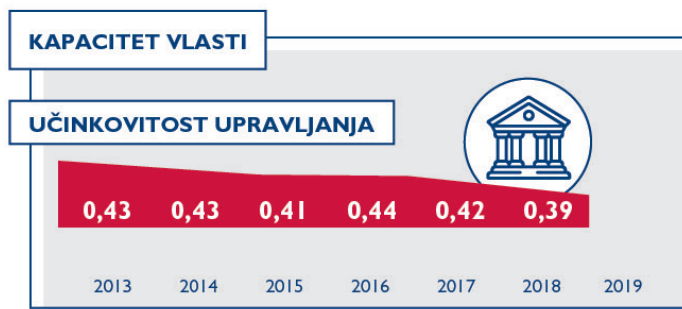
USAID/BiH će osnažiti uticaj građana BiH na donošenje odluka od strane vlasti unapređivanjem struktura i procedura koje građanima daju jači glas, povećavajući tako njihov uticaj na političke procese. Paralelno s tim, USAID/BiH će raditi na unapređenju demokratskih i transparentnih procesa donošenja odluka u državnim strukturama. Misija očekuje da će ovaj dvostruki pristup oživjeti uloge koje obe strane igraju u demokratskim procesima i u konačnici kultivirati bliže i dugotrajnije odnose između građana i države.

Kako bi se osigurala široka zastupljenost glasova građana, Misija će nastaviti da jača nezavisnost i pismenost medija. Aktivnosti će biti usmjerene na unapređenje tačnog i etičnog izvještavanja o pitanjima od javnog interesa kako bi se moglo suprotstaviti manipulacijama elitnih političkih stranaka kojima se unosi strah i društvene podjele i omogućavaju drugi maligni uticaji. Misija će takođe osigurati pravnu podršku medijskim organizacijama i novinarima, uključujući građane kao aktivne saradnike u medijskom prostoru, sa elementima za izgradnju kapaciteta i snažnom promocijom glasova nezavisnih medija.

Očekuje se da će mobilizacija mladih, žena i drugih marginaliziranih grupa u političke procese pokrenuti odgovor vlasti na poteškoće sa kojima se susreću ovi dijelovi stanovništva, uključujući visoku nezaposlenost, korupciju i kršenje ljudskih prava (da nabrojimo samo neke), što podstiče sve više i više građana da traže bolji život i prilike u inostranstvu. Žene ekonomske aktivnosti smatraju glavnim razvojnim prioritetom, ali ipak rijetko imaju priliku da riješavaju probleme tako što će biti izabrane, uprkos zakonskim podsticajima predviđenim Izbornim zakonom. Čak i kad su izabrane, žene su ograničene diskriminacijom i stranačkom disciplinom.

SR 1.2: Osažena učinkovitost upravljanja u ciljanim područjima

U okviru SR 1.2, USAID će pomoći državnim vlastima u BiH da se efikasnije pozabave glavnim pitanjima i reformama potrebnim za deblokadu zastoja vlade i unapređenja opredjeljenja zemlje za samodovoljnost. Jačanjem vladavine prava u BiH, istraživačkog novinarstva i praćenja od strane građana, USAID/BiH će se pozabaviti korupcijom u zemlji. Misija će raditi na osnaživanju pravosuđa za procesuiranje slučajeva korupcije na visokom nivou. Unaprjeđujući ove formalne javne strukture za borbu protiv korupcije, USAID/BiH će iskoristiti jače i aktivnije građanstvo za praćenje i hrabar i odlučan tim istraživačkih novinara za izgradnju jakog antikorupcijskog bloka. Misija će takođe stimulisati snažan i održiv aktivizam građana protiv korupcije osnaživanjem i promocijom civilnog društva kao vjerodostojne anti-korupcijske snage. Podrška reformama u skladu sa propisima EU, efikasan pristup u cilju sprečavanja korupcije i omogućavanje okvira prilagođenog investitorima, pomoći će aktivnostima u borbi protiv korupcije.

U energetsom sektoru, USAID/BiH će podržati stvaranje regulatornog okvira u skladu sa obvezama iz Ugovora o Energetskoj zajednici i energetske direktivama EU i integraciju energetske sektora BiH u regionalna i energetska tržišta EU. Misija će takođe podržati finansijsku stabilnost i fiskalnu disciplinu i raditi na poboljšanju sveukupnog upravljanja javnim finansijama.

U sektoru turizma, USAID će iskoristiti turistički potencijal BiH kako bi pokrenuo ekonomski razvoj zemlje. Misija će podržati politike, regulatorne i institucionalne promjene koje će stvoriti solidnu osnovu za daljnji razvoj turizma. USAID/BiH će takođe omogućiti razvoj koordiniranih strategija turističke konkurentnosti na entitetskom i državnom nivou kako bi se omogućio rast u turističkom sektoru.

U okviru SR 1.2, USAID/BiH će unaprijediti zaštitu ljudskih prava. To će pomoći BiH da pređe iz statusa nivo 2 Liste praćenja prema izvještaju o TIP američkog State Departmenta u status nivo 1, koji je BiH imala u prošlosti. U sklopu daljih aktivnosti, podržaće se provedba Strategije za suzbijanje trgovine ljudima u BiH za period 2020.-2023. godine i pomoći da se poveća efikasnost djelovanja Udarne grupe za borbu protiv TIP u BiH. USAID/BiH će takođe pomoći BiH u suzbijanju rodno zasnovanog nasilja (RZN) jačanjem državnih struktura i mehanizama za odgovor na ovaj problem.

USAID/BiH će osigurati da se rizici od klimatskih promjena uključe u SR 1.2 sa izričitim smjernicama pri kreiranju novih aktivnosti. BiH je izložena sezonskim poplavama, kao što su velike poplave iz 2014. godine. Rastuće temperature, nepredvidive kiše i poplave utiču na poljoprivredu, infrastrukturu, transport, energiju i druge aspekte ekonomije. USAID BiH će napraviti listu prioriteta klimatskih procjena novih energetske i drugih reformskih projekata.

U svim oblastima u okviru SR 1.2, USAID/BiH će identificirati i saradivati sa onim državnim institucijama koje žele i mogu podržati regulatorne i pravne aktivnosti i poticati reforme. Primjer takve saradnje je dugogodišnje partnerstvo Misije s tužilaštvima, sa kojima su utvrđeni zajednički ciljevi koje će kontinuirano razmatrati i pratiti njihov napredak u ispunjavanju istih.

Razvojni cilj 2 (RC2): Unapređenje socio-ekonomskih uslova

Hipotetička pretpostavka RC 2:

AKO se socijalna kohezija u BiH osnaži njegovanjem i povećanjem angažmana i povjerenja između ključnih aktera u zajednici; i **AKO** se rast privatnog sektora osnaži jačanjem konkurentnosti ciljanih bh. industrija i povećanjem pristupa transparentnom finansiranju privatnog sektora,

ONDA će se poboljšati socijalno-ekonomski uslovi u zemlji. Očekuje se da će aktivnosti RC2 doprinijeti razvoju okruženja pogodnog za investitore, pomoći u stvaranju robusne, legitimne ekonomije i nastaviti se na aktivnosti RCI kako bi se osnažilo inkluzivno društvo u kom će svi akteri zajednice, uključujući građane, civilno društvo, privatni sektor i vlasti, biti angažovani u cilju omogućavanja napretka u razvoju. Jačanje socio-ekonomskih uslova će pomaknuti BiH mnogo dalje na njenom putu prema samodovoljnosti. Jača socijalna kohezija znači veću posvećenost zajednice i dijaspore i angažman budućnosti BiH, dok će rast angažmana privatnog sektora pomoći da se stvori snažniji ciklus posvećenosti, ulaganja i prosperiteta. Pored poticanja samodovoljnosti, u okviru ovog RC će se osigurati i snažniji napredak BiH prema euroatlantskim integracijama i pomoći BiH da se suprotstavi visokoj stopi odlazaka iz BiH i malignim uticajima.

Narativ hipotetičke pretpostavke RC 2:

Od početka su post-ratno razdoblje oporavka BiH obilježili složeni izazovi, među kojima su sveprisutne političke i socijalne tenzije. USAID/BiH je intenzivno radio u podijeljenom društvu BiH na izgradnji povjerenja i podsticanju promjena stavova i ponašanja u cilju međusobne tolerancije i poštovanja - a sve kako bi se osigurao održiv mir. Ipak, i u 2020. godini solidarnost među grupama u zajednici je i dalje slaba. Međuetničke predrasude su uobičajene⁴² i imaju moć da ulijevaju strah i razdvajaju zajednice⁴³, a zlonamjerni akteri ih dalje iskorištavaju kako bi sijali neslogu.

Rezultat PKS za *Jednakost socijalnih grupa* pokazuje visoku nejednakost u prihodima, pri čemu je 27 posto građana pod rizikom da živi u siromaštvu⁴⁴, a njihov pristup adekvatnim izvorima prihoda i mogućnostima je ograničen. Gotovo polovina stanovništva vjeruje da se pojam društvene podjele odnosi na jaz između bogatih i siromašnih⁴⁵. Siromaštvo može podstaći pritužbe i sukobe i ugroziti sigurnost i bezbjednost zemlje. To takođe omogućava maligni uticaj nedržavnih i državnih aktera. Ova pitanja doprinose slaboj iskorištenosti raspoloživih resursa zajednice za pokretanje napretka u razvoju. BiH nedostaju održivi mehanizmi za prenos znanja u stečenog u dijaspori, dok su građani koji žive u BiH, posebno marginalizirane grupe, slabo motivisani da traže socijalne promjene.

Ovaj nedostatak motivacije uključuje mlade i žene. BiH ima najveću stopu nezaposlenosti mladih u Evropi i drugu po veličini u svijetu⁴⁶.

⁴²USAID/BiH, National Survey of Citizens' Perceptions, 2019

⁴³European Commission Against Racism and Intolerance Report on BiH: 5th Monitoring Cycle, 2017

⁴⁴European Social Policy Network, In-work Poverty in BiH, 2019

⁴⁵USAID/BiH, National Survey of Citizens' Perceptions, 2019

⁴⁶World Bank, Unemployment, Youth Total

Žene su i dalje nesrazmjerno više uključene u ekonomiju njegovateljstva nego u plaćene tržišne aktivnosti ili traže posao⁴⁷. To je dodatno naglašeno niskim rezultatom PKS BiH u vezi sa *Ekonomskim rodnim raskorakom*. Teret razvoja radne snage leži na privatnom sektoru⁴⁸, koji je samo djelimično pokazao altruistički pristup u vezi sa razvojem zajednice⁴⁹. Transparentni, konkretni i ažurni zvanični podatci o izdvajanju pravnih lica za javnu korist nisu prikupljeni, ali dostupni podatci ukazuju da su donacije koje pružaju jednokratno ublažavanje/olakšanje mnogo prisutnije od donacija koje podržavaju dugoročna rješenja društvenih problema ili nedostataka. Prema *Indeksu globalnog filantropskog okruženja za 2018. godinu*, BiH je među zemljama sa najgorim učinkom na Balkanu, sa posebno lošim političkim i socio-kulturnim okruženjem za filantropiju⁵⁰.

Ekonomski oporavak ima svoje izazove. Rast privatnog sektora je spor i teško može konkurisati brzorastućim, inovativnim globalnim i industrijama u EU. Iako je rezultat PKS BiH koji se tiče *Sofisticiranosti izvoza* iznad svjetskog prosjeka, karakterišu ga proizvodi niske složenosti, naime, tekstil i poljoprivreda. Rezultat BiH za *Poslovnu dinamiku i sposobnosti inovacije* pokazuje da BiH ima nerazvijenu kulturu poduzetništva, visoko administrativno opterećenje, sa vrlo malim poboljšanjima u istraživanju i razvoju ili raznolikosti radne snage tokom niza godina⁵¹. Kao rezultat toga, BiH je identificirana kao najmanje konkurentna ekonomija u Evropi⁵². Vještine radne snage koje ispunjavaju međunarodne standarde - koje su ključne za poboljšanje produktivnosti i rasta u BiH - ocjenjuju se kao loše zbog nesklada između obrazovanja i potreba tržišta rada.

Istovremeno, BiH ima bogat ekonomski potencijal koji nije u potpunosti iskorišten, a to je turizam. BiH ima jedinstvene slojeve istorije sa fascinantnim naslijeđem, a obdarena je jednim od najljepših evropskih prirodnih pejzaža. Tokom niza godina, BiH je zabilježila impresivan rast posjeta, sa 1,64 miliona posjetilaca iz inostranstva u 2019. godini, a tokom 2018. godine, ostvaren je prihod od 1,08 milijardi dolara⁵³. Većina posjetilaca dolazi tokom ljeta, iako BiH ima dobre uslove i za zimski turizam (i istoriju Zimskih olimpijskih igara). Porast popularnosti avanturističkog turizma (agroturizam, kulturni turizam, itd.) je dobar znak za turističku industriju BiH. BiH nije u potpunosti iskoristila potencijal ovog sektora kako bi se omogućio stabilan ekonomski rast i stvorile prilike za zapošljavanje, posebno mladih. I, kao što pokazuje izuzetno nizak rezultat PKS BiH koji se tiče Ekološke politike i USAID-ove Analize biološke raznolikosti⁵⁴ turizam se suočava sa mnogim izazovima. Glavni krivci za to su: nedostatak ekološki zaštićenih područja, cjelogodišnje turističke ponude i privlačenja turista, loš pristup regionalnim i globalnim tržištima te skromna vidljivost i brendiranje. Međutim, tokom 2020. i 2021. godine, najveći izazov za razvoj sektora turizma je pandemija COVID-19.

Još jedna prepreka ekonomskoj konkurentnosti je slabo finansiranje malih i srednjih preduzeća

⁴⁷USAID/BiH, Gender Equality Analysis – 2019 Follow-Up

⁴⁸USAID/BiH, Political Economy Assessment, 2020

⁴⁹Giving BiH, Annual Report on the State of Philanthropy, 2018

⁵⁰Lilly Family School of Philanthropy, The Global Philanthropy Environment Index, 2018

⁵¹World Bank Group, Toward a Private Sector-led Growth Model - BiH: Innovation and Entrepreneurship Assessment, 2019

⁵²World Economic Forum, Global Competitiveness Report, 2019

⁵³World Bank Group, International Tourism Receipts

⁵⁴<http://www.measurebih.com/bosnia-and-herzegovina-biodiversity-analysis-and-addressing-biodiversity-needs>

(MSP), okosnice bh. ekonomije⁵⁵. Kompleksne procedure prijave za registraciju MSP posebno su zabrinjavajuće⁵⁶ jer omogućavaju prostor za koruptivne prakse i nejednak tretman poslovnih subjekata. Kao rezultat toga, gubi se privatni sektor i ukupni ekonomski rast. Ovo je posebno zabrinjavajuće s obzirom na to koliko vlasti u BiH izdvajaju za podršku privatnog sektora. Međutim, bez socijalne kohezije i angažmana građana, rast privatnog sektora će ostati ograničen. USAID/BiH će ovo postići izgradnjom povjerenja zajednice i šireg učešća u mobilizaciji zajednice. Misija će zauzeti kombinovani dvostrani pristup kojim se pojačava mobilizacija resursa na nivou zajednice i organizuju resursi privatnog sektora. Trenutno, ljudski resursi ili odlaze iz zemlje ili su nedovoljno iskorišteni, dok finansijske resurse kontrolišu korumpirane elite. Mobilizacija resursa na druge načine obećava stvaranje novih centara moći koji mogu mirno osporiti njihovu dominaciju. Potrebno je pojačati angažman bh. dijaspore, privatnog sektora, civilnog društva i marginaliziranih grupa (posebno mladih i žena) kako bi se preokrenuli negativni uticaji i poruke kojima se danas bombarduju građani BiH.

Putem RC2, Misija će intenzivirati široko učešće svih aktera u zajednici i podstaći angažovanje privatnog sektora (APS) vezano za pružanje podrške PKS BiH. Ovaj angažman će širom misije slijediti strategiju za APS za programe, koja predviđa ulogu Misije u prelazu iz primarnog katalizatora intervencija kojima se resursi i stručnost privatnog sektora koriste ka ulozi u kojoj se povećava ko-kreacija sa privatnim sektorom i olakšava razvoj koji vodi privatni sektor.

Omogućavanje pristupa kreditima i investicijama pruža brojne mogućnosti finansiranja u BiH. Pristup Misije očuvanju i mobilizaciji resursa BiH će podstaći povjerenje zajednice i ojačati društvo u BiH kultivisanjem transfera znanja i participativnog, širokog angažmana zajednice. Pored toga, fokus će biti stavljen na jačanje potencijala i otpornosti bh. ekonomije podržavanjem ciljanih industrija i jačanjem pristupa privatnog sektora raznovrsnim načinima finansiranja. Time će se osigurati transparentnije javno finansiranje a istovremeno i bolji uslovi za privlačenje privatnih investicija. Zadržavanje postojećih ljudskih i finansijskih resursa u BiH i njihova mobilizacija za vlastite ciljeve učiniti će zemlju otpornijom i omogućiti da se oslanjanja na sebe.

RC2 Ključne pretpostavke i faktori rizika

Ključne pretpostavke:

- BiH se i dalje zalaže za euroatlantske integracije, kao što je spomenuto u odjeljku Redefinisanje odnosa USAID-a sa vlastima u BiH
- Ključni uticajni faktori, kao što su vjerski lideri i lideri u zajednicama, akademici i drugi reformski orijentisani građani imaju interes i motivaciju da ojačaju povjerenje zajednice.
- Dijaspora BiH i dalje djeluje na snažnim emocionalnim, finansijskim i porodičnim vezama sa BiH
- Građani BiH, posebno mladi, žene i ostale marginalizirane grupe, teže ekonomskoj jednakosti.
- Privatni sektor ostaje otvoren za učenje, adaptiranje i saradnju sa USAID-om/BiH kako bi poboljšao svoju učinkovitost

⁵⁵World Economic Forum, Global Competitiveness Report, 2019

⁵⁶European Central Bank, Access to Finance in the Western Balkans, 2017

Faktori rizika:

- Maligni uticaji
- Nestabilnost u EU; rast populizma u zemljama EU, mjere kontrole granica uslijed pandemije COVID-19, generalni ekonomski uticaj politika, neke druge zemlje slijede BREXIT
- Rodno-zasnovana diskriminacija i stereotipi
- COVID-19 prolongira ekonomsku krizu u BiH

RC2 Središnji rezultati (SR)

SR 2.1: Jačanje socijalne kohezije

Nedostatak socijalne kohezije, što je glavna prepreka održivom razvoju BiH, odražava tenzije u zajednici koje podupiru strani akteri. Od rata 1992.-1995. godine, misija USAID-a u BiH pomagala je razvoj zemlje usmjeren na stvaranje multi-etničkog i tolerantnijeg društva. BiH je prešla dug put ka oporavku i nalazi se u tranziciji u prosperitetno demokratsko društvo. Ali nedostatak socijalne kohezije, solidarnosti i zajedničkih vrijednosti i normi, u kombinaciji sa nejednakošću u primanjima, stvorio je novi oblik nepovjerenja, te tako podriiva sposobnost društva da osigura dobrobit svih svojih članova.

SR 2.1 će ojačati socijalnu koheziju koja je ključni pokretač dugoročnog prosperiteta putem mobilizacije i snažnije povezanosti i solidarnosti između različitih grupa u društvu, uključujući organizacije civilnog društva, privatni sektor, dijasporu i marginaliziranu populaciju. Misija će popularizirati razvoj zajednice putem mehanizama zasnovanih na modelu Snage lokalnog i filantropskim aktivnostima, te poticati i podržavati umrežavanje i saradnju civilnog i privatnog sektora.

Misija će se nadovezati na svoje prethodne aktivnosti u vezi sa podrškom inicijativama koje okupljaju građane radi rješavanja konkretnih problema i unapređenja vlastitih i širih zajednica. To će se postići okupljanjem ključnih uticajnih grupa, uključujući i dijasporu, izvan geografskih, etničkih, vjerskih i kulturnih sfera, kako bi se institucionalizirala kolektivna vizija stabilne budućnosti i izgradio građanski pokret i podstaklo povjerenje zajednice izvan etničkih i vjerskih podjela - što je imperativ za stabilnost i ekonomski prosperitet BiH.

Nastavljajući se na aktivnosti na izgradnji jačeg povjerenja među zajednicama, Misija će usmjeravati raspoloživi ljudski kapital kako bi se ojačala mobilizacija zajednice, a glavni oslonac za to će biti bh. dijaspora, konkretno, dijaspora će se podsticati da se poveže sa svojom domovinom i podijeli znanja koja su stekli dok su živjeli i radili u drugim zemljama. U okviru SR 2.1, USAID/BiH će ojačati participativni, lokalno vođen, angažman zajednice mobilizacijom neiskorištenog potencijala civilnog društva, privatnog sektora i marginaliziranih grupa da vode procese lokalnog razvoja. Koristeći pristup Snage lokalnog, Misija će sklopiti partnerstvo sa lokalnim resursnim organizacijama koje šire povjerenje i poštovanje među ostalim lokalnim organizacijama kako bi radili zajedno na osnaživanju i podršci zajednicama u mobilizaciji resursa i provedbi njihovih vlastitih rješenja za izazove lokalnog razvoja. Misija će dalje pojačati svoj pristup mobilizaciji resursa zajednice osnaživanjem mladih, žena i drugih marginaliziranih grupa kako bi djelovali kao glavni pokretači društvenih promjena.

SR 2.2: Privatni sektor

Iako postoji prostor za korporativno angažovanje i odgovornost za unapređenje društva, privatni sektor u BiH ima vlastitih problema sa usporenim ekonomskim razvojem. Aktivnosti Misije na povećanju rasta privatnog sektora putem SR 2.2 će biti usmjerene na podršku konkurentnosti industrija i malim i srednjim preduzećima koja su prepoznata da imaju potencijal za pokretanje ekonomskog rasta. Primarni ciljevi Misije su sektor turizma, koji ima potencijal da bude jedna od najbrže rastućih industrija u zemlji, te energetska i informacijsko komunikacioni sektor. Turizam ima potencijal da podrži rast zaposlenosti mladih, žena i marginaliziranih grupa širom zemlje i usmjeri napore na očuvanju i razvoju prirodnih resursa.

U cilju podrške sektorima energetike i informaciono komunikacionih tehnologija, koji su od suštinskog značaja za ekonomski rast, USAID/BiH će podržati aktivnosti vođene od strane privatnog sektora a koje se tiču povećanja diverzifikacije izvora energije, kibernetičke sigurnosti i drugih vidova tehnološkog napretka. Međunarodne kompanije će možda biti sklone preseljenju proizvodnih pogona u BiH, s obzirom na komparativnu prednost u platama i smanjenje vremena od momenta kada klijent iz EU ispostavi narudžbu do isporuke proizvoda. To je posebno povoljno s obzirom na realnost lanca opskrbe tokom post-COVID perioda.

Misija će koristiti osnažen privatni sektor kako bi se njegov uticaj usmjerio na šire područje i na održivost. Podržavanjem opsežnijih i otvorenijih vidova fiskalne transparentnosti i odgovornosti biti će omogućen siguran i stabilan rast industrije, a time i veće angažovanje privatnog sektora u razvoju zajednice. U svim oblastima u okviru SR 2.2, USAID/BiH će identificirati i saradivati sa onim državnim institucijama koje su zainteresovane i sposobne podržati angažman i rast privatnog sektora. Misija će podržati efikasno korištenje javnih resursa i unaprijediti fiskalno upravljanje kako bi se osiguralo da se budžetska izdvajanja u javnom sektoru provode transparentno i odgovorno.

USAID/BiH će razmotriti rizike od klimatskih promjena u SR 2.2 u novim aktivnostima za podršku malih biznisa, turizma i razvoja malih i srednjih preduzeća. Klimatski rizici će se utvrđivati na nivou projekta. Misija će istražiti podršku izgradnji kapaciteta kako bi se podstaklo uključivanje informacija o klimatskim promjenama i vremenu/poplavama.

V. MONITORING, EVALUACIJA I UČENJE

USAID/BiH ostaje posvećen učinkovitom monitoringu, evaluaciji i učenju (MEU) kako bi osigurao da odluke o razvojnim programima budu pravovremene i utemeljene na dokazima. Utjelovljujući principe samodovoljnosti, prakse MEU koje Misija primjenjuje podržavaju aktivnosti na izgradnji države čiji građani zahtijevaju odgovornost od vlasti, sudjeluju u robusnoj, legitimnoj ekonomiji i vrednuju i promoviraju inkluzivno društvo. USAID/BiH će razviti Program učenja kao alat koji omogućava kontinuirano učenje o najboljim pristupima i praksama za oživljavanje opredijeljenosti BiH i jačanje njenih kapaciteta za postizanje samodovoljnosti. Konkretno, program će se fokusirati na prepoznavanje, adresiranje i učenje iz prilika za:

- Jačanje učinkovitosti građana na različitim nivoima uprave
- Izgradnju nezavisnih i snažnih organizacija civilnog društva i medijskog sektora i unapređenje integriteta informacijskog prostora.
- Podršku građanskoj i političkoj integraciji mladih, žena i marginalizirane populacije u BiH.
- Borbu protiv korupcije u javnom sektoru.
- Povećanje povjerenja zajednice kako bi se stvorili uslovi koji će omogućiti šire učešće u razvoju zajednice.
- Angažovanje dijaspore u socio-ekonomskom razvoju.
- Poboljšanje ekonomske nezavisnosti marginaliziranih grupa (posebno mladih i žena) i njihovog učešća u društvenim promjenama.
- Omogućavanje pristupa širokom (nepolitičkom) finansiranju za privatni sektor u BiH.

U središtu ove SRSBiH su novi pristupi kako bi se osnažile mogućnosti za suzbijanje malignih uticaja i ojačala koordinacija donatora. Misija će razviti specifične indikatore za praćenje njihovog napretka. Razviće se i specifični indikatori za međusektorske inicijative u oblasti suzbijanja iseljavanja i malignih uticaja.

Kao dio Plana upravljanja učinkom (PUU), Misija će razviti planove praćenja za mjerenje napretka u postizanju dva RC-a i njihovog doprinosa u postizanju sveukupnog cilja SRSBiH. Misija će takođe pratiti indikatore učinka i konteksta za svaki SR i pod-SR, kao i za svaku pojedinačnu aktivnost. Misija će se nadovezati na svoje prethodne aktivnosti na jačanju angažmana lokalnih sudionika u procjeni napretka Misije i željenih rezultata. Omogućavanjem inkluzivnog učešća lokalnih partnera u svojim aktivnostima, Misija ima za cilj ojačati održivost i lokalno vlasništvo razvojnih ishoda. Misija će osigurati da svi prikupljeni podaci ispunjavaju pet standarda kvaliteta podataka, a to su: valjanost, integritet, preciznost, pravovremenost i pouzdanost.

Misija će kreirati evaluacijski plan da bi identifikovala, sažela i pratila evaluacije kako budu planirane tokom vremenskog okvira SRSBiH. Misija će odlučivati o pristupu i modalitetima za provođenje svake evaluacije kako bi se osiguralo najbolje informacije u procesu donošenja odluka. Misija će takođe osigurati da se svaka evaluacija temelji na rigoroznoj metodologiji koja je nezavisna, objektivna i transparentna a koja osigurava visokokvalitetne i vjerodostojne dokaze.

Da bi nadogradila svoje prethodne aktivnosti na jačanju lokalnih kapaciteta za istraživanje i evaluaciju u oblasti društvenih nauka, Misija će osigurati da svaka evaluacija pruža sveobuhvatne mogućnosti za angažman lokalnih stručnjaka i/ili organizacija. Iskustvo i znanje stečeno u radu na evaluacijama za potrebe USAID-a/BiH će omogućiti lokalnom kadru, pojedincima i organizacijama da izgrade svoje kapacitete za profesionalnu procjenu lokalnih strategija, projekata i aktivnosti i tako osiguraju odgovornost vlasti i učenje.

Na kraju, USAID/BiH će razviti sveukupni plan za stratešku saradnju, kontinuirano učenje i prilagodljivo upravljanje (SUU) u okviru ove SRSBiH. Plan SUU će nadograditi i ojačati postojeće prakse Misije i uvesti nove kako bi se identifikovale mogućnosti za saradnju, adresirale praznine u znanju, izvršio monitoring rezultata i napretka, razmotrile naučene lekcije i, po potrebi, prilagodilo naše kreiranje programa - uključujući neophodne promjene u kulturi, procesima i resursima. Konkretnije, Misija će koristiti procese SUU kako bi se:

- Omogućio kontinuiran i proaktivnan pristup korištenju tehničkih dokaza, uključujući preglede portfolija, evaluacija, procjena i drugih analiza za informisanje o programskim odlukama
- Omogućila interna saradnja u Misiji u cilju učenja iz implementacije i kako bi se napravila stanika i razmislilo o mogućnostima prilagođavanja.
- Dalje jačala vanjska saradnja Misije sa ključnim sudionicima (uključujući partnere u implementaciji, vlasti u BiH, civilno društvo i međunarodnu zajednicu) radi podsticanja razmjene iskustava, dokaza i naučenih lekcija te boljeg prepoznavanja i adresiranja praznina u znanju i/ili programima .
- Nadovezalo na prethodne aktivnosti prenošenja znanja domaćim partnerima (pojedincima i organizacijama) u provođenju rigoroznih, visokokvalitetnih evaluacija, procjena i drugih analiza kako bi se ojačala odgovornost vlasti i promovisala kultura donošenja odluka zasnovanih na dokazima.

Očekuje se da će jačanje partnerstva s ključnim sudionicima putem aktivnosti SUU ojačati lokalno vlasništvo i održivost rezultata implementacije SRSBiH, a time i podržati put BiH prema samodovoljnosti.

VI. BUDUĆNOST

Pandemija COVID-19 negativno je uticala na globalna tržišta i sve zemlje. U BiH je razotkrila ekonomske i političke slabosti. Odvojeni zdravstveni i politički sistemi nisu bili u stanju da se na adekvatan način pozabave pandemijom. U početku su vlasti u BiH dobro reagovale na pandemiju. U aprilu je BiH imala 1.700 potvrđenih slučajeva COVID-19, sa 65 smrtnih slučajeva. Do jula je BiH uvela mjere usmjerene na rješavanje usporavanja u ključnim sektorima kao što su: sektor trgovine, usluga, transporta, proizvodnje i turizma⁵⁷. Ali kako su entitetske vlade odustale od policijskog časa i dopustile ponovno otvaranje preduzeća, broj prijavljenih i smrtnih slučajeva je počeo rasti, te se do novembra broj potvrđenih slučajeva popeo se na najviši dnevni prosjek. Broj prijavljenih smrtnih slučajeva usljed COVID-a bio je najveći u regiji. Ipak, aktivni slučajevi i stopa smrtnosti u BiH i dalje variraju, što predstavlja trend za koji se očekuje da će se nastaviti širom

⁵⁷<https://www.oecd.org/south-east-europe/COVID-19-Crisis-in-Bosnia-and-Herzegovina.pdf>

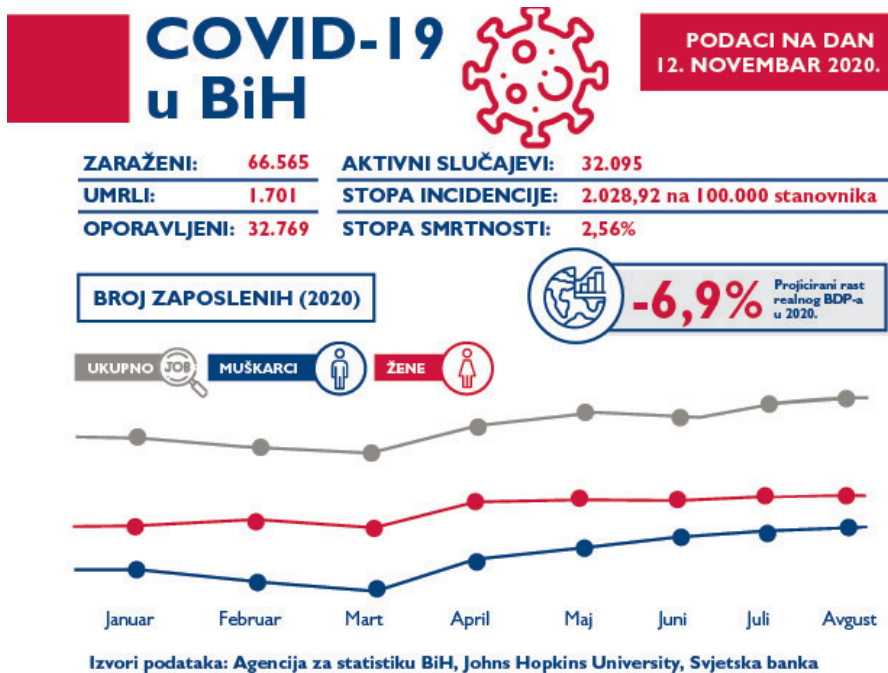
svijeta. USAID/BiH će i dalje biti svjestan ovih promjena koje će pratiti zajedno sa kolegama iz Američke ambasade i USAID-ovim partnerima, kako bi se osiguralo da se kod donošenja odluka koriste najnovije informacije.

Sa ekonomskog aspekta, kratkoročni, srednjeročni i dugoročni efekti COVIDa-19 u BiH ne izgledaju sjajno. Prema izvještaju Svjetske banke iz aprila 2020. godine, za tu godinu se predviđa pad regionalnog rasta

na zapadnom Balkanu od 3 do 5,6 posto, a za BiH 3,2 do 4,2 posto. U septembru 2020. godine, predviđeni rast BDP-a prema Standard and Poor's pokazao je pad od 6 posto, a vlada BiH je prognozirala pad od 3,3 do 5 posto⁵⁸. OECD izvještava da je BiH posebno osjetljiva na prekide u proizvodnom lancu EU i smanjenje doznaka radnika, koje čine više od 10 posto BDP-a BiH. U međuvremenu, kako se zemlje u koje građani BiH tradicionalno odlaze na rad suočavaju sa vlastitim pritiscima i smanjenjem potreba za radnom snagom uslijed COVID-a, može se očekivati pad doznaka. Na primjer, u Sloveniji je broj radnih dozvola za građane BiH u aprilu smanjen za gotovo polovinu (sa 5.265 na 2.771 na godišnjem nivou)⁵⁹. Prema Međunarodnoj organizaciji za migracije (IOM), doznake su odigrale ključnu ulogu za opstanak malih preduzeća tokom pandemije. Najviše su pogođena mala preduzeća i samozaposleni.

Lanci vrijednosti u trgovinskom i proizvodnom sektoru također su prekinuti, a turizam, sektor u razvoju koji ima veliki potencijal, je uništen nakon što su obustavljena turistička putovanja obustavljena. Stopa nezaposlenosti u BiH, koja je već bila među najvišim na zapadnom Balkanu, može još porasti, kao i javni dug zemlje. Smanjenje rasta, doznaka i turizma štetno je uticalo na naplatu poreza, a prihodi od indirektnog oporezivanja pali su za 9,4 posto u prvih osam mjeseci 2020. godine.

Strategija USAID-a/BiH zasniva se na dva stuba koji imaju najveći potencijal za postizanje samodovoljnosti BiH, a to su: ekonomski rast i demokratija, ljudska prava i uprava. Razvojni ciljevi SRSBiH su u skladu sa sugestijama IOM-a za rani oporavak, a to su: fokus na ekonomski oporavak i socijalnu koheziju - uključivanje zajednica u aktivnosti za oporavak malih biznisa i samozaposlenih. Aktivnosti ekonomskog razvoja Misije usmjerene su na pomoć malim i srednjim preduzećima i poduzetnicima. Fokus je stavljen i na pružanje pomoći sektorima kao što je turizam, koji ima potencijal da se u kratkom roku vrati na stope rasta prije COVID-a i da poveća stopu rasta u srednjeročnom i dugoročnom periodu. Nova strategija USAID-a za BiH takođe naglašava potrebu da se poveća razvoj zajednice i osigura da organizacije civilnog društva rade sa svojim građanima i za njih.

⁵⁸http://www.fbihvlada.gov.ba/bosanski/aktuelno_v2.php?akt_id=8638

⁵⁹<https://balkaninsight.com/2020/09/24/covid-19-quarantine-costing-migrant-workers-jobs-in-slovenia/>

Ova SRSBiH je dokument koji živi, diše, planira, a koji će se ažurirati i prilagođavati kako ga USAID/BiH bude implementirao u okviru ovog konteksta koji se još uvijek razvija. U ovu SRSBiH, njene daljnje projekte i Plan upravljanja učinkom ugađene su odredbe za praćenje promjena u kontekstu BiH, planiranje novog scenarija, naučene lekcije i prilagodljivo upravljanje. Ukratko, za vrijeme trajanja ove SRSBiH, postoji prostor za donošenje odluka na bazi ažurnijih informacija i prilagođavanje odgovora i aktivnosti Misije u cilju rješavanja pitanja oko pandemije, sekundarnih uticaja ili bilo kojih drugih problema koji se mogu pojaviti.

VII. ANEKS

Mapa puta BiH ka samodovoljnosti

BOSNIA AND HERZEGOVINA

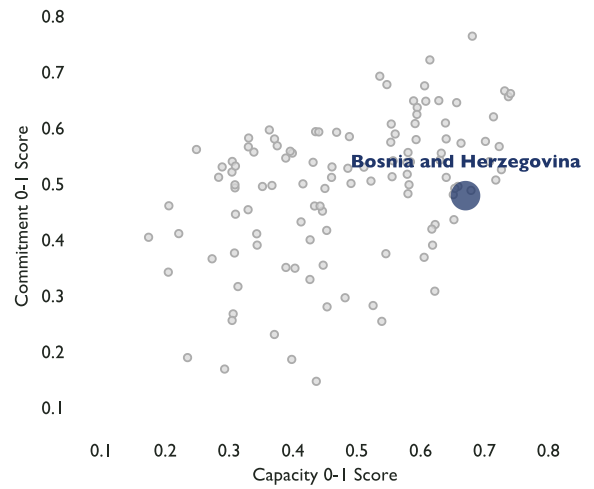
JOURNEY TO SELF-RELIANCE:
FY 2020 COUNTRY ROADMAP

LEGEND

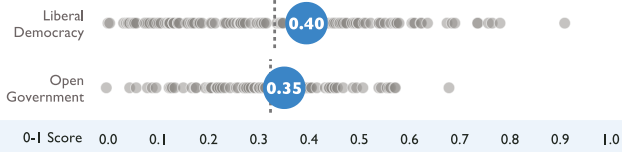

LOW- & MIDDLE-INCOME COUNTRY SNAPSHOT

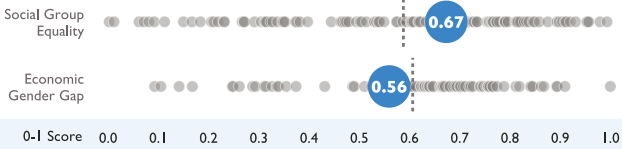

COMMITMENT

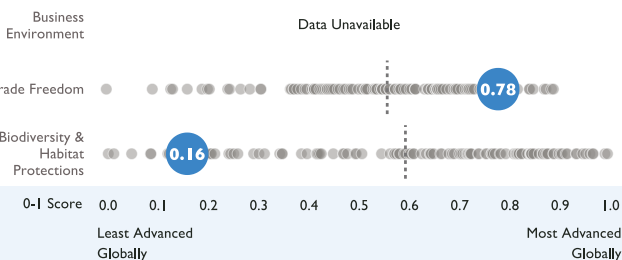
OPEN AND ACCOUNTABLE GOVERNANCE

INCLUSIVE DEVELOPMENT

ECONOMIC POLICY

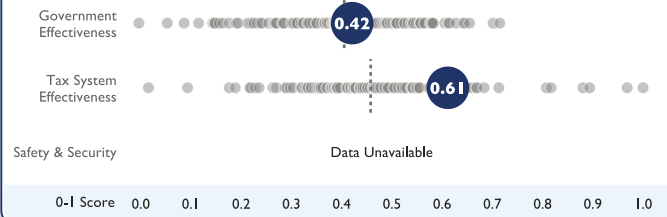

RISK OF EXTERNAL DEBT DISTRESS

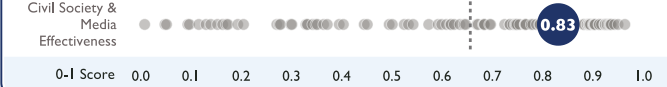
Recent IMF Risk of External Debt Distress rating not available for this country. See the Country Roadmap Methodology Guide for more information and the Secondary Metrics Compendium for additional tools to explore the issues of fiscal policy and health. Both are available at selfreliance.usaid.gov.

CAPACITY

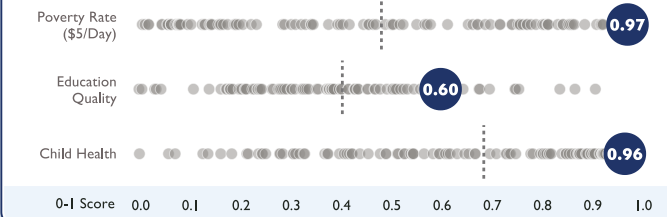
GOVERNMENT CAPACITY

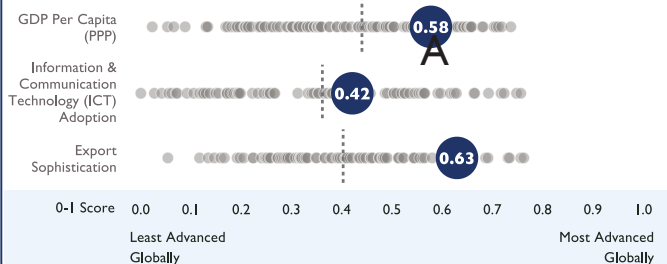
CIVIL SOCIETY CAPACITY

CITIZEN CAPACITY

CAPACITY OF THE ECONOMY

SELF-RELIANCE ROADMAPS

INDICATOR DEFINITIONS AND SOURCES

COMMITMENT

OPEN AND ACCOUNTABLE GOVERNANCE

Liberal Democracy: Measures freedom of expression, freedom of association, suffrage, elections, rule of law, judicial constraints on the executive branch, and legislative constraints on the executive branch. Source: [Varieties of Democracy \(V-Dem\)](#).

Open Government: Measures the degree to which a government shares information, empowers people with tools to hold the government accountable, and fosters citizen participation in public policy deliberations. Sub-factors include: publicized laws and government data, right to information, civic participation, and complaint mechanisms. Source: [World Justice Project, Rule of Law Index](#).

INCLUSIVE DEVELOPMENT

Social Group Equality: Measures political equality with respect to civil liberties protections across social groups as defined by ethnicity, religion, caste, race, language, and region. Source: [Varieties of Democracy \(V-Dem\), Social Group Equality in Respect for Civil Liberties](#).

Economic Gender Gap: Index comprising five components: (1) wage equality between women and men for similar work; (2) the ratio of female estimated earned income to male income; (3) the ratio of female labor force participation to male participation; (4) the ratio of female legislators, senior officials, and managers to male counterparts; and (5) the ratio of female professional and technical workers to male counterparts. Source: [World Economic Forum, Global Gender Gap Report, Economic Participation and Opportunity Sub-Index](#).

ECONOMIC POLICY

Business Environment: Assesses a country's entrepreneurial climate by measuring business' access to infrastructure (such as the internet and transport, and to credit), business flexibility (the costs of starting business and of hiring and firing), clear and fair regulations (e.g., intellectual property rights), and perceptions of meritocracy and opportunity. Source: [Legatum Institute, Prosperity Index](#).

Trade Freedom: Measures a country's openness to international trade based on average tariff rates and non-tariff barriers to trade. Source: [Heritage Foundation, Index of Economic Freedom](#).

Biodiversity & Habitat Protections: Measures extent of marine protected areas, terrestrial biome protection (weighted for both national and global scarcity), representativeness of protected areas, and whether protected areas cover the ranges and habitats of critical species. Source: [Yale University/Columbia University Center for International Earth Science Information Network \(CIESIN\)](#).

RISK OF EXTERNAL DEBT DISTRESS

Rates a country's risk of public sector debt distress on a four-tier scale: "low risk", "moderate risk", "high risk", and "in debt distress". Ratings are based on countries' debt and market structures, fiscal and macroeconomic outlook, and institutional capacity to manage debt burden. Ratings help guide the borrowing decisions of lower-income countries to meet development needs while reducing the chances of excessive debt build-up. Ratings are shown for 54 lower-income countries for which the IMF prepares risk ratings and are not scored components of Commitment or Capacity. Source: [International Monetary Fund, Debt Sustainability Analysis for Low-Income Countries](#).

CAPACITY

All source data are for the latest year available, typically 2018 or 2017, and are derived from third-party institutions. All indicators are weighted equally in the calculation of the overall Commitment and Capacity scores. Names and boundary representation in the map are not necessarily authoritative.

For more information on definitions and sources, please visit selfreliance.usaid.gov.

GOVERNMENT CAPACITY

Government Effectiveness: Measures the quality of public services, the quality of the civil service and its independence from political pressure, the quality of policy formulation and implementation, and the credibility of the government's commitment to its stated policies. Source: [World Bank, Worldwide Governance Indicators](#).

Tax System Effectiveness: Estimated ratio between a country's tax collection and the expected level of tax revenue that a country could achieve, given its macroeconomic, demographic, and institutional features. Source: [USAID, Collecting Taxes Database, Tax Effort Indicator](#).

Safety & Security: A combination of objective measures of security, and subjective measures of personal safety, personal freedom, and social tolerance. Source: [Legatum Institute, Prosperity Index](#).

CIVIL SOCIETY CAPACITY

Civil Society & Media Effectiveness: Measures the range of actions and mechanisms that citizens, civil society organizations, and an independent media can use to hold a government accountable. The mechanisms include using informal tools such as social mobilization and investigative journalism. Source: [Varieties of Democracy \(V-Dem\), Diagonal Accountability Index](#).

CITIZEN CAPACITY

Poverty Rate (\$5/Day): Measures the percent of the population living under \$5/day in purchasing power parity (PPP) terms. Source: [World Bank, PovCalNet](#).

Education Quality: Gauges both the quality of education—using harmonized scores across major international student achievement testing—and the quantity of schooling received—using age-specific enrollment rates—to evaluate the relative performance of educational systems worldwide. Source: [World Bank, Human Capital Index, Learning-Adjusted Years of Schooling Indicator](#).

Child Health: A composite measure that aggregates child mortality, access to at least basic water sources, and access to at least basic sanitation facilities. Source: [Columbia University Center for International Earth Science Information Network \(CIESIN\)](#).

CAPACITY OF THE ECONOMY

GDP Per Capita (PPP): Measures the flow of resources available to households, firms, and government to finance development as the country's total Gross Domestic Product (PPP) divided by the country's population. Source: [World Bank, World Development Indicators](#).

Information & Communication Technology (ICT) Adoption: Index comprising: (1) mobile-cellular telephone subscriptions; (2) mobile-broadband subscriptions; (3) fixed-broadband internet subscriptions; (4) fiber internet subscriptions; and (5) internet users. Source: [World Economic Forum \(WEF\), Global Competitiveness Index](#).

Export Sophistication: Measures the diversity and ubiquity of a country's exported goods, key markers that can help gauge economic sophistication and resilience. Source: [Center for International Development at Harvard University, Economic Complexity Index](#).